

Å være kristen idag

Baptistisk
kristendomstolkning

Å være kristen i dag

Baptistisk kristendomstolkning

Oversatt og bearbeidet
av Odd Arne Joø og Vibeke Reenskaug

Baptistenes Studieråd
Stabekk 1995

Originale tittel: *What are Baptists?*
utgitt av European Baptist Federation, Hamburg 1993
Att vara kristen idag
utgitt av Svenska Baptistsamfundet, Stockholm 1994

Layout, sats: Arvid Moholt
Trykk: GCS AS

Innhold

Verdigrunnlag	4
Innledning	5
1 Samfunn, lære eller medmenneskelige forhold?	7
2 Personlig tro på Jesus som Herre	13
3 Baptistisk syn	15
4 Åpenbaringen i Jesus Kristus	19
5 Menigheten, fellesskapet og nattverden	21
6 Den kristne dåp	25
7 Baptistisk menighetssyn	27
8 Ledere i menigheten	29
9 Menighet – trossamfunn – kristen kirke	35
10 Vitnesbyrd og misjon	37
11 Menighet og samfunn	39
12 Kirken og staten	43
13 Håpet om Guds framtid	47
Reformasjonen har tre grener	51
Baptismen i dag	63

Verdigrunnlag for Det Norske Baptistsamfunn

- 1 Vi er en del av den hele, verdensomfattende kristne kirke, og vi bekjenner troen på én Gud som Fader, Sønn og Hellig Ånd.
- 2 Vi understreker at det er nødvendig å ha en personlig tro på Jesus Kristus og å leve i hans etterfølgelse.
- 3 Vår endegyldige autoritet for tro og gjerning er Jesus Kristus, slik han er åpenbart i skriftene og nærværende blant sitt folk ved Den Hellige Ånd.
- 4 Vi anerkjenner skriftene i Det gamle og nye testamente som den grunnleggende autoritet til forståelsen av Guds åpenbaring i Kristus.
- 5 Vi forstår menigheten som fellesskapet av troende, som deler Herrens bord.
- 6 Vi praktiserer dåp, bare for troende, til Kristi legeme.
- 7 Vi understreker at hver lokale menighet har frihet til og ansvar for å oppdage Kristi mening for sitt liv og sin virksomhet.
- 8 Vi understreker «det alminnelige prestedømme», at alle menighetens medlemmer er kalt til tjeneste. Noen er kalt til å utøve åndelig lederskap, som alltid må forstås som tjeneste.
- 9 Vi tror at den gjensidige forpliktelse som uttrykkes i dåp og medlemskap i en lokal menighet leder til et videre fellesskap mellom menigheter, der dette er mulig.
- 10 Vi tror at enhver Kristi disippel er kalt til å vitne om Jesus Kristus som Herre, og at menigheten som en del av Guds rike skal delta i hele Guds misjon i verden.
- 11 Vi bekrefter at det er nødvendig å bevare samvittighetsfriheten, og følgelig aksepterer vi de forskjeller som finnes blant oss.
- 12 Vi står for skille mellom kirke og stat, grunnet i troen på Kristus som den eneste Herre, og for å ivareta religionsfriheten.
- 13 Som troende kristne lever vi i håpet om at Kristus endegyldig skal åpenbares i herlighet og at hele skaperverket skal forvandles.

Innledning

Dette studieheftet om baptistenes tro bygger på to dokumenter. Det ene er en felles trosbekjennelse for baptistene i Europa, med artikler og kommentarer, utarbeidet av Europeiske baptisters føderasjon (EBF) i 1992–93. Det andre er et studiehefte formet som kommentarer til EBF-dokumentet av Svenska Baptist-samfundet. Det svenske studieheftet er sterkt bearbeidet for å passe til norske forhold. Den kirkerettslige såvel som økumeniske situasjon for baptistene er helt annerledes i Sverige enn her i landet.

Dessuten finnes det her en side med det som kalles «Verdigrunnlag for Det Norske Baptistsamfunn». Her gjentas hovedpunktene i EBF-bekjennelsen, men med et viktig tillegg når det gjelder artikkel 9 om menighetenes forhold til det nasjonale kirkesamfunnet. Det er ledelsen i baptistsamfunnet som har utarbeidet dette «verdigrunnlaget».

EBF-dokumentet, eller trosbekjennelsen, er ganske enestående i sitt slag. Men la oss først understreke at det ikke er en bindende trosbekjennelse. På engelsk har man uttrykket «creed» for slike, og skiller det fra «confession of faith». Det siste er ingen bindende trosbekjennelse, men et uttrykk for hva man står for i lærespørsmål. Bibelen skal være den eneste norm for lære og liv som binder oss. Men slike trosbekjennelser som ikke er bindende, har mange baptistsamfunn utarbeidet. De finnes også i Norge (se f.eks. i boken *Baptistene: Tro og Liv*).

Det er en del forskjeller i trosoppfatninger mellom forskjellige baptistsamfunn. Men man har altså kommet fram til, og blitt enige om, en beskrivelse av viktige trossetninger for baptister over hele Europa, både i øst og vest. Man har uttrykt felles oppfatninger på områder der dette har vært mulig. Grunnen til dette er at man mener det er viktig å finne fram til en baptistisk identitet i dagens Europa, som er i forandring på mange måter – også religiøst – enten vi liker det eller ikke. Dokumentet har vært gjennom flere revisjonsprosesser, først og fremst i kommisjonen for tro og utdanning i EBF og i møter med de baptistiske teologilærerne i Europa. Selve trosutsagnene er i dette heftet framhevet med fetere skrift. Det som følger i rammen er en nærmere presisering og utdyping av «trosartiklene». Det har vært ganske vanskelig å oversette til et lettest norsk de presise engelske vendingene. F.eks. vil ordet «bekrefte» i denne sammenheng også kunne oversettes med «slår fast», «anerkjenner» eller «understreker», ja, kanskje også med «vi tror».

EBF anbefaler at dokumentet brukes og diskuteres i nasjonale kirkesamfunn og

i lokalmenigheter. Trosutsagnene skal ikke binde den enkeltes tro, men være en veiviser. Vi er alle «underveis» til å bekjenne en baptistisk identitet i forandringens tid i vår verdensdel. I den nye tid trenger vi hverandre mer enn før også kristelig sett. Vi må stå sammen om Kristus-vitnesbyrdet overfor de store utfordringer som kommer fra samfunnet, næringslivet og miljøarbeidet såvel som fra de store verdensreligioner.

Det er viktig med selvbesinnelse også i lys av alle de ny-karismatiske bevegelsene som nå kommer til vårt land, som fascinerer mange i forskjellige kirkesamfunn, og som på mange måter gjenoppvekker minner om vekkelsene i tretti-årene. Spørsmål om kristen identitet i en kirkesamfunnsfamilie er viktig i en tid hvor kirkegrenser synes å krysses lett og hvor ens identitet som troende kan gå på tvers av de tradisjonelle grensene mellom menighetene. Noen kristne kalles karismatikere, andre evangelikale, noen blir kalt fundamentalister og noen liberale, og det gjelder de fleste trossamfunn. Hva kan vi hente av impulser fra gamle og nye bevegelse for et levende og allsidig menighetsliv, uten å svikte vårt trosgrunnlag og en sunn kristendomsforståelse? Hvor står vi, og hvor går vi? Det er viktig å vite for alle som har tenkt seg ut på reise – og som er underveis – til Guds framtid.

*Baptistenes teologiske seminar
Stabekk, våren 1995
Odd Arne Joø*

7 Samfunn, lære eller medmenneskelige forhold?

EBF-dokumentet, punkt 1:

Vi er del av den hele, verdensomfattende kristne kirke, og vi bekjenner troen på én Gud som Fader, Sønn og Hellig Ånd.

Baptistene oppfatter seg selv som en del av en stadig strøm av kristen tro og tilbedelse fra Bibelens tid av. Imidlertid ser de opprinnelsen til sine menigheter i reformasjonstidens Europa. De står i gjeld til den tidens gjenoppdagelse av de bibelske prinsippene om «Rettferdiggjørelse ved Guds nåde av tro alene».

Selv om baptistene tradisjonelt har avslått å binde seg til trosbekjennelser og holdt seg til mottoet fra reformasjonen, «Troen alene», så har de alltid anerkjent slike tidlige trosutsagn som «Den nikenske trosbekjennelse», definisjonen fra Kalkedon og «Den apostolske trosbekjennelse» som sanne vitnesbyrd om den kristne tro. Baptistene holder fast på troen på den treenige Gud, og deler derfor de grunnleggende trossannheter med andre kristne kirker, som: Guds gjerning som skaper; menneskets falne natur; Jesus som sann Gud og sant menneske, han som er Gud åpenbart i et menneske; forløsning gjennom Kristi liv, forsoningsdød og oppstandelse; Den Hellige Ånds kraft til å forvandle både personlig og sosialt liv; og den endegyldige oppfyllelsen av Guds plan.

Den første baptistmenigheten i moderne betydning ble dannet i London i 1611. Den hadde sine umiddelbare røtter i små grupper av troende som hadde gått ut fra statskirken i England på reformasjonstiden i det 16. århundre, men den ble også formet av reformasjonsbevegelsene på det europeiske kontinent. Flere av grunnleggerne av den første menigheten hadde i perioder bodd i Nederland. Dit hadde de søkt for å finne religionsfrihet, og der var de blitt påvirket av etterkommerne av de tidlige anabaptistene som hadde blomstret i Sveits, og som hadde understreket Kristi etterfølgelse og troendes dåp.

Baptistmenigheter i det øvrige Europa, utenfor Storbritannia, ble hovedsakelig dannet først i det 19. århundre. De fant grobunn i de nye bevegelsene på kontinentet, som pietismen i Tyskland og Skandinavia på den tiden, og ble til dels støttet av baptistmenigheter i Storbritannia og Nord-Amerika. Baptistene i Sentral- og Øst-Europa føler et særlig nært slektskap til ana-baptistene, som hadde innflytelse i deres samfunn i tidlig tid, selv om forbindelsen med dem mer er av åndelig art enn en klar historisk kontinuitet. I dag er det baptister i nesten alle land i Europa, og de er knyttet sammen gjennom Den europeiske Baptistføderasjon. Baptistenes Verdensallianse (BWA) ble stiftet i 1905 og knytter sammen 38 millioner baptister som menighetsmedlemmer, og totalt omlag 80 millioner troende, i forsamlinger i mer enn 150 land over hele verden.

Hvorfor skal vi studere den baptistiske lære? Er det ikke nok bare å være kristen? Dette er et typisk baptistisk spørsmål. Man bestreber seg på å utvikle sin kristne tro og levemåte. Det hele bygger på nødvendigheten av en personlig tro, og et personlig ansvar for sine handlinger.

Å være kristen og baptist hører nøye sammen med spørsmål om tro, dåp og Jesu etterfølgelse.

Baptismen har framhevet fire prinsipper som viktige:

- 1 Bibelen er den høyeste autoritet.
- 2 Menigheten er Jesu legeme.
- 3 Troendes dåp.
- 4 Hvert individ har frihet til å følge sin overbevisning.

Grunnen til at dette er blitt særlig understreket, kan nok skyldes at man har opplevd at nettopp disse grunnleggende prinsipper til stadighet er under press fra andre kirkesamfunn.

Å ha en sterk overbevisning om hva det er som får meg til å bli/være baptist, og å ha en egen identitet som baptist, behøver ikke å innebære noen trussel mot samarbeid med andre kristne, eller mot å anerkjenne annerledes troende som sanne kristne. En egen identitet gir trygghet og sikkerhet, og leder til at jeg respekterer andre kristnes synspunkter. Derimot finnes det en sterk motstand blant baptistene til å formulere bindende trosbekjennelser med et bestemt antall artikler/prinsipper. Dersom slike artikler blir gjort til forutsetninger for rett tro, vil de også hindre en åpen samtale om troens innhold mellom kristne fra ulike

kirkesamfunn. Men mangler vi overbevisning og trygg identitet, kan vi oppleve andre kristne som en trussel mot vår tro. Da blir ikke troende i andre kirker lenger samarbeidspartnere og medkristne, men fiender.

Hva er identitet?

Identitet kan være bygd på forskjellige grunnlag. Til hver identitet hører det at den skaper både samhørighet og avstand. Noe er «innenfor» grensene mine, annet er «utenfor». Dels: Hva og hvem kjenner vi samhørighet med? Og dels: Hva tar vi avstand fra? Dersom en av disse to sidene mangler, blir identiteten skjev, og det fører til rotløshet på den ene side og intoleranse på den annen.

Identiteten vår består av en rekke komponenter. Når noen bekjenner seg som baptist, kan man gjøre det for eksempel

- fordi man tilhører Det Norske Baptistsamfunn og en av dets menigheter (en sosial identitet),
- fordi man er enig i den baptistiske lære (en læremessig identitet), eller
- fordi man har en baptistisk måte å forholde seg til Gud, Bibelen og sine medmennesker på (en adferdsmessig identitet, osv.).

Dette skaper tre ulike slags baptistiske identiteter, som berører tre ulike perspektiver. De fleste av oss har en blanding av alle tre. Vi skal se på dem:

Baptismen – sosialt og åndelig fellesskap

Den første typen identitet er *sosial* og bygger på det faktum at man er medlem av en baptistmenighet. Alle som er det, har rett til å kalle seg baptister. Fellesskapet i forsamlingen er grunnlaget for identiteten. Der trives man, og der har man sine venner. Det finnes liten samhørighet med personer som tilhører andre kirker og samfunn. Man kan ha sterke bånd til andre kristne, men ikke på menighetsplan, slik at en kan være i samme (felles) menighet. I denne identiteten blir medlemsbegrepet og det sosiale livet viktige. Det handler dels om hvor grensen går mellom dem «utenfor» og dem «innenfor»; dels handler det om å bevare tradisjoner som er viktige for livet i fellesskapet. Den sosiale identiteten er rettet inn mot det vi gjør sammen. Gjennom det vi gjør, skapes et fellesskap som har til oppgave å gi trygghet og delaktighet. Om menigheten planlegger å gå sammen med en annen menighet, selv i enkle og tidsbegrensede fellesmøter, kan man oppleve at tryggheten og den sosiale identiteten trues. Medlemmer av en baptistmenighet kan til og med føle seg sosialt sett fremmed selv i en annen

baptistmenighets virksomhet. Hvis man flytter, er det mulig at man ikke finner en ny menighet.

Baptismen – tros lære

Den andre identiteten, nemlig at man bekjenner seg til en viss lære, er antakelig den som de fleste oppfatter som ekte baptistisk, en lære som innbefatter et antall ulike læresetninger som baptismen har utarbeidet i forskjellige tider, særlig læren om troendes dåp. Slike trossetninger setter opp hva som er rett tolkning av Bibelen. Ser man på baptismen som en lære, får det som konsekvens at man streber etter å holde denne læren ren. I et økumenisk perspektiv kan det f.eks. lede til at en «ekte» baptist har vansker med å anerkjenne barnedøpere som «fullverdige» kristne, ettersom de bryter med baptistisk oppfatning på et sentralt punkt.

Baptismen – en måte å forholde seg til andre på

For det tredje finnes det hos baptismen et grunnleggende prinsipp som framholder hvert enkelt menneskes rett til selv å tolke Bibelen. Dette fører til at den personlige overbevisningen settes i sentrum. Dette får praktiske konsekvenser for mitt forhold både til Bibelen og til andre kristne. En baptist setter seg ikke som dommer over andre og forteller dem hva som er rett og galt, men ser på alle mennesker som likeverdige. En kan finne ulike svar i Bibelen, men alle forholder seg til hverandre på en ydmyk og respektfull måte. Man forsøker å argumentere for sitt syn, men ikke å tvinge det på andre. Man får av hverandre, man krever ikke, osv. En slik måte å forholde seg på i forhold til andre kristne, setter den personlige holdningen og den praktiske atferden i forhold til andre i sentrum.

Da blir spørsmål om demokratisk lederskap og åndelig frihet i menigheten viktig. I felleskristelig samarbeid kan en baptist finne fellesskap med alle som deler dette synet. Derimot vil det være vanskeligere å se positivt på de menigheter som f.eks. hevder prestenes og ledernes overordnede autoritative rolle og rett til å bestemme.

En baptistisk identitet består av alle disse tre delene, men kan variere etter hvilken del man vil legge størst vekt på. Det skaper uenighet i spørsmål om f.eks. hvor grensene for vårt kristne fellesskap går, og hvilke spørsmål vi skal legge størst vekt på. Skal vi møtes til samtale om den baptistiske identiteten, må vi først avklare hva det er vi snakker om: Det sosiale fellesskapet, læren eller forholdet til medlemmene i menigheten eller andre troende. Hvilke grenser setter vi for vår identitet?

Til samtalen

1 Hvordan definerer du bapismen?

2 Hva er din kristne/baptistiske identitet bygget på?

3 Forsøk å se på deg selv utenfra: Hvordan opplever en som ikke selv er baptist kontakten med deg, tror du?

4 Setter du grenser for hvilke kristne du kan samarbeide med?

5 Hvor går grensen for hvem du kan akseptere som medlem i din menighet?

6 Hva ser du som den største trussel mot din identitet?

7 Hvordan ser du på felleskristelig arbeid/økumenikk ut fra din overbevisning?

2 Personlig tro på Jesus som Herre

EBF-dokumentet, punkt 2:

Vi understreker at det er nødvendig å ha en personlig tro på Jesus Kristus og å leve i hans etterfølgelse.

Baptistene tror at hver enkelt kristen må bekjenne sin tro på Jesus Kristus som frelser og herre. Den personlige troens utvikling omfatter omvendelse til Gud Fader og nytt liv ved Den Hellige Ånd. En slik erfaring av Guds nåde bør lede til en radikal Kristi etterfølgelse som hans disippel, som avspeiler Jesu Kristi måte å leve på, og som virkeliggjør hans livsoppfatning og handling ikke bare i menigheten, men også i samfunnslivet.

Dette punktet er kanskje det viktigste, mest radikale og sentrale. For her beskrives en baptistisk grunnholdning til hele den kristne troen og livet. Men samtidig er dette punktet kanskje minst radikalt av alle, fordi alle kristne er enige om det. Ingen kirkesamfunn vil i dag motsette seg en definisjon av troen som omtaler den som personlig og med konsekvenser når det gjelder Jesu etterfølgelse.

Troen blir da gjerne definert som *tillit* til at det Jesus har gjort på korset og i oppstandelsen, er nok til å sette mitt liv i et rett forhold til Gud i tid og evighet. Der kom Gud meg i møte med sin nåde. Mitt svar er et ja til denne nåden, det vil si tro. Om vi så skal si noe om *innholdet* i denne troen på Jesus, så vil vi først si at Jesus er Herre, Frelser og Guds sønn, slik det kommer fram i Det nye testamente. Det betyr at han er sentrum i Bibelen. Det betyr at slik han levde og lærte, så skal også mitt ideal være. «Elsk Herren din Gud og din neste som deg selv» blir sentrum i den kristnes atferd. Å tro blir grunnleggende for synet på kirken, dåpen, forholdet til andre mennesker og til samfunnslivet.

Til samtalen

- 1 Snakk sammen om hvilke konsekvenser EBF-dokumentets punkt 2 har, selv om dette kan synes temmelig selvsagt i dag.

- 2 Les Markus 1,14–15. Punktet om tro betoner egentlig omvendelsen. Etter anger (= omvendelsen) følger Guds nåde (= tilgivelsen). Men hvordan blir det da med barna som vokser opp i et kristent hjem og langsomt tilegner seg de «voksnes» tro fra en «barnetro»? Må også slike barn gjennomgå en kriseopplevelse med anger og nåde for å bli godkjent som troende og som baptister?

- 3 Må man oppføre seg og leve på en spesiell måte for å «tro rett»?

3 Baptistisk bibelsyn

EBF-dokumentet, punkt 3:

Vår endegyldige autoritet for tro og gjerning er Jesus Kristus, slik han er åpenbart i skriftene og nærværende blant sitt folk ved Den Hellige Ånd.

Baptistene anerkjenner (erkjenner) Jesu Kristi herrevelde, han som er Guds sønn oppstått fra de døde og nærværende i dag for å lede de troende til hele sannheten, når de enn måtte samles i hans navn.

Hans herredømme er overordnet alle andre autoriteter. For å oppdage og tolke Kristi autoritet blant seg henviser baptistene først og fremst til Skriften, fordi de tror at alle kilder til sannhet om Gud må bedømmes og granskes på grunnlag av den.

Spørsmålet om Bibelens autoritet engasjerer, splitter og forvirrer. Ofte deler man kristne i gruppene liberale, konservative og fundamentalistiske, som regel på tvers av kirkesamfunns-grensene. Også innenfor baptistenes rekker finnes det ulike syn, selv om det offisielle standpunktet finnes i en uttalelse fra predikantmøtet i 1966 og i en uttalelse som ble avgitt til myndighetene i 1963 (se i boken *Baptistene: Tro og liv*).

Man kan snakke om et historisk bibelsyn: Det betyr at man tror på Bibelens inspirasjon og ser på den som Guds ord. Samtidig blir det sagt at Bibelen er gitt oss som et historisk dokument. Så kan det komme an på nyanser i de (historiske) metodene man tolker Bibelen etter, om man skal kalles bibeltro eller liberal. Etter et såkalt historisk bibelsyn forsøker teologene å forstå skriftene i GT og NT ut fra den tid og den situasjon de enkelte skriftene ble til under. Ellers vil det være vanskelig å forstå Bibelens betydning for vår tid, blir det hevdet. Bibelforskningen som gjør dette, er en vitenskap som ønsker å øke vår kunnskap om Jesus, den første menighet og dens situasjon. Forskningen bruker forskjellige vitenskapelige, historiske og litterære metoder for å komme bakom 2000 års kulturutvikling og historie, for å finne hva skriftene egentlig sier. Samtidig er man klar over at Bibelens noen og seksti bøker selv er blitt til i ulike

epoker, i ulike kulturer og på ulike steder over en periode på mer enn et halvt tusen år.

Noen kalles fundamentalister. De betrakter hver bokstav i Bibelen som Guds lov, som er gitt en gang for alle. Andre kaller seg konservative kristne, og de sier at Bibelen taler direkte til oss i dag og gir fullgode svar på de spørsmål vi trenger å stille for å bli frelst.

Hos baptistene finnes det i dag både et historisk og et fundamentalistisk syn på Bibelen.

Nå har bibelkunnskap og innsikt i de bibelske grunnspråkene (GT er opprinnelig skrevet på hebraisk og NT på gresk) alltid vært framhevet som viktig både av anabaptistene og senere av baptistledere. To av anabaptist-pionerene i kretsen rundt Zwingli i Zürich på 1520-tallet, Felix Manz og Konrad Grebel, var f.eks. lærde humanister fra universitetskretsen i Zürich, og underviste i hebraisk og gresk. Utdannelse av predikantene har alltid vært høyt vurdert. I Norge fikk man en egen presteskole i 1910. Før den tid ble pastorene utdannet dels i Sverige (Betelseminariet ble startet i 1866), dels i de dansk/norsk-amerikanske miljøene i Midt-Vesten i USA (Morgan Park fra 1884).

Det som EBF-dokumentets punkt 3 sier om Bibelen, er at autoriteten bak den er Jesus Kristus. Det er han som er Ordet som var hos Gud, og som ble menneske (Johannes 1,1ff). Skriftens rolle er å åpenbare dette og vise hvilke konsekvenser det får for vårt liv. Derfor vender baptistene seg til Skriften for å finne og tolke Kristi vilje. Dette skulle da også gi oss grunnen til at bibelstudiet i menigheten er viktig!

Men åpenbaringen kan være mer enn bokstaven. Den levende Jesus er alltid nærværende i sin menighet ved Den Hellige Ånd. Bibelens Ånd tar utgangspunkt i Guds kjærlighet i Jesus Kristus. Det som henviser oss til Kristus er Guds ord; det som driver oss til hans etterfølgelse i kjærlighet er i pakt med Guds vilje.

Til samtalen

1 Diskuter betydningen av følgende skriftord: Johannes 1,1–18;
Johannes 5,46–47; 2. Korinter 3,3–6;

2 Hvilke feilgrep kan vi begå om vi erkjenner også andre kilder enn Bibelen til kunnskap om Gud? Hvordan skal vi i så fall bekjempe disse risikoene?

3 Man har sagt at Bibelen skal tas bokstavelig. Men er det alltid meningen? Hvilke konsekvenser ville det få om befalingene i Matteus 5,21–48 ble tatt helt bokstavelig?

4 Hvordan praktiserer du kjærlighetens evangelium (Johannes 3,16) og den gyldne regel (Matteus 7,12) i ditt hverdagsliv?

4 Åpenbaringen i Jesus Kristus

EBF-dokumentet, punkt 4:

Vi anerkjenner skriftene i Det gamle og nye testamente som den grunnleggende autoritet til forståelsen av Guds åpenbaring i Kristus.

Baptistene tror at Gud taler sitt ord til menneskene gjennom Skriften, som er inspirert av hans Ånd. Vanligvis mener de det er rett å kalle Skriften «Guds Ord», fordi de skrevne ord vitner om Guds sanne ord, som er Jesus Kristus. All undervisning i kristen lære, inkludert trosbekjennelser og tradisjoner, må derfor prøves, slik at man kan finne ut om de er i overensstemmelse med Skriften. Baptistene forventer at menigheten stadig reformeres ved å høre Guds ord gjennom Skriften, og de forventer også å få ny innsikt fra Skriften ved Den Hellige Ånds kraft i hver ny generasjon. Selv om den enkelte troende alltid vil la sin forståelse av Skriften bli tolket i lys av det videre kristne fellesskapet, har hver enkelt selv rett til å avgjøre hva Gud sier til dem gjennom Ordet ved Ånden.

Trosbekjennelsen til den første norske baptistmenighet i 1860 var inspirert av en bekjennelse som svenske baptister vedtok samme år, men med viktige tillegg fra en bekjennelse fra USA. Den sier i sin første artikkel at (de 66) skriftene i GT og NT «er inspirert av Gud og utgjør den eneste fullkomne regel for vår kristelige tro og vandel» (siteret etter *Baptistene: Tro og liv*, side 124).

Det tok tre hundre år å samle de bøkene vi nå har i Bibelen til *kanon* (det autoritative utvalg av bibelbøker) for den kristne menigheten. Blant kjennetegnene på de bøker som kunne godtas, var at de hadde apostolisk autoritet og var i allminnelig bruk i menighetene. Vi skal huske at de enkelte skrifter i NT ble håndskrevet og sendt til en bestemt menighet. Det tok tid før et brev som ble skrevet til menigheten i Roma, nådde menigheten i Alexandria i Egypt. Kommunikasjonen mellom de ulike delene av den kristne kirke var ikke alltid like god. Det fantes altså andre skrifter fra tidlig tid som man ikke fant plass til i NT.

Noen er også gått tapt.

Hvor er f.eks. det brevet som Paulus omtaler i 1. Korinter 5,9?

De skriftene som kirkefedrene for 1600 år siden ga kanonisk autoritet, er de baptistene i dag anerkjenner som hellig Skrift og Guds ord. På reformasjonstiden (1500-tallet) laget Luther en noe annen rekkefølge på skriftene i NT – fordi han anså Jakobs brev som minst viktig av brevene, havnet det til slutt. Men dette er ikke vanlig i dag. Legg merke til at rekkefølgen på Paulus' brev ikke er kronologisk, men at de derimot er ordnet etter lengde.

Til samtalen

1 Hvordan taler Gud til oss i Skriften?

2 Hva mener vi når vi sier at Bibelen er inspirert?

3 Hvorfor må all undervisning og andre ytringer i menigheten prøves mot Guds ord?

4 Hvem bestemmer hvordan du skal tolke Bibelen, du selv eller menigheten?

5 Menigheten, fellesskapet og nattverden

EBF-dokumentet, punkt 5:

Vi forstår menigheten som fellesskapet av troende, som deler Herrens bord.

Baptistene tror at menigheten består av troende som har inngått en pakt med hverandre og Gud om å tjene ham og arbeide sammen for ham. De har ofte omtalt seg selv som et «samlet fellesskap». Det betyr både at Gud har kalt dem sammen som Kristi synlige legeme på ett sted, og at de frivillig har blitt enige om å møtes sammen på denne måten. Denne gjensidigheten uttrykkes først og fremst i samlingen om bordet, hvor Herrens nattverd feires med brød og vin, og de tror at de her også har fellesskap med hele Jesu Kristi legeme, som er den verdensomspennende kirken.

Baptistene ønsker dem som ennå ikke er blitt medlemmer, velkommen inn i det videre fellesskapet i menigheten; blant disse er barna særlig akseptert. Barnefødsler er ofte markert med en takke- og velsigneshandling. Baptistene tror ikke at barnas frelse er avhengig av dåp. Barna skal derimot undervises om og veiledes på Kristi vei med det håp at de i sin tid vil nå fram til en personlig tro på Kristus som Herre for sitt eget liv, og så bli medlemmer i menigheten gjennom troendes dåp.

I nattverden feirer vi Jesus sammen og bekjenner at vi er kristne søsken (jf. 1. Korinter 10,16f). Vi er forvisset om hans nærvær og om at hans død og oppstandelse er det som skal til for at vi skal arve Guds rike. Derfor har nattverden også et framtidsperspektiv – til Guds rike.

En del tanker i forbindelse med menighetens selvforståelse skal vi komme tilbake til nedenfor i forbindelse med samtale-spørsmålene. Her vil vi bare understreke følgende:

- Menigheten er fellesskapet av dem som Jesus har kalt til tjeneste.
- Menigheten er derfor omtalt som Jesu legeme, Guds folk, de helliges samfunn, de troende.
- Man blir døpt inn i dette fellesskapet (Galaterne 3,26ff).

Men også udøpte hører med i fellesskapet: Medlemmenes barn og de troende som ennå ikke er døpt, hører også med. Rent kirkerettslig kan man i Norge ikke være medlem av flere kirkesamfunn samtidig. Udøpte barn av baptister blir regnet med til menigheten inntil de sier fra at de ikke vil høre inn under den lenger. Kanskje burde menigheten gi tenåringer anledning til «å si fra» om de fortsatt vil høre inn under kirken (som «menighetsbarn») ved 15-årsalderen (den religiøse myndighetsalder).

I vår tid med mange slags dåpsoppfatninger og mange ulike menigheter, kan det være vanskelig å se klart hvor menighetens grenser går. I det omtalte skriftord fra Galaterne synes troen å være grensen: Mennesket er Guds barn i kraft av troen. Og da bør vel alle troende også være med i menigheten?

I enkelte baptistmenigheter i andre europeiske land tar man nå opp i medlemsfellesskap også troende som ennå ikke er døpt. Dette har vært et debatt-tema i Norge i mange år, men ennå er troendes dåp til Kristus den eneste klare forutsetning for medlemskap (døpt som troende i egen eller en annen menighet).

Til samtalen

1 Finn fram avsnittene om nattverd i NT og les dem (i Matteus 26,26ff; Markus 14,22ff; Lukas 22,14ff og 1. Korinter 11,23ff – se også Johannes 6, 26–37).

2 I mange baptistsamfunn avgir man høytidelige løfter når man blir medlem, man inngår «en pakt med hverandre og med Gud» om å arbeide aktivt for Guds sak. Dette kan også sees på som at medlemmene «er blitt enige om å møtes sammen ... i gjensidighet». Og denne gjensidigheten uttrykkes ved fellesskapet om Herrens bord. Hvordan ser dere på slike utsagn?

3 I dokumentet står det at nattverden er viktig for fellesskapet i menigheten. Er dette det viktigste tegnet på fellesskap, eller er f.eks. andre aktiviteter i menigheten viktigere?

4 Nattverden skal altså være «fellesskapstegnet» blant de kristne. Men vi vet at ikke alle trossamfunn tillater andre enn sine egne medlemmer å ta imot nattverden i deres kirke. Hos oss inviterer vi alle som vil tro/tror på Jesus som Herre til å dele det kristne fellesskapet. Når vi på denne måten tar imot troende fra andre kirkesamfunn som kristne venner og deler fellesskapet med dem, hvorfor kan de da ikke også få bli medlemmer av menigheten vår, selv om de ikke er døpt som troende?

5 Hvordan ser dere på felleskristelig eller økumenisk arbeid?

6 Menighetsforståelsen bygger på to elementer: På den ene siden kaller Gud mennesker sammen. Menigheten er Guds. Her tales det om Guds nåde. På den andre siden sies det at man slutter seg frivillig til menigheten, som om den var en forening. Her tales det om det personlige ansvar. Hvordan uttrykker man disse to sidene av menighetsarbeidet i praksis i din menighet?

7 «Tvang til tro er dårers tale» heter det. Det står i skarp kontrast til ordet «til frihet har Kristus frigjort oss». Hva betyr denne friheten, og hvordan praktiseres den i forhold til medkristne?

10

11

12 13 14 15

16 17 18

19

20

21 22

23 24 25

26

27

28 29

30

31 32

33 34

35 36

37 38

39 40

41

42

43

44

45

46

47

48 49 50 51

52

53 54

55 56 57 58

59

60

61 62 63

64

6 Den kristne dåp

EBF-dokumentet, punkt 6:

Vi praktiserer dåp, bare for troende, til Kristi legeme.

Baptistene finner at dåpen i Det nye testamente og den første menighet normalt ble utført ved neddykkelse i vann, i den treenige Guds navn, for dem som kunne bekjenne sin personlige tilslutning til Jesus Kristus som Herre. Mennesket må derfor ha tro før det blir døpt. I dåpen møtes menneskets tro og Guds nåde, idet den troende får del i Kristi død og oppstandelse, som neddykkelsen symboliserer, og derfor bærer dåpen også vitnesbyrd om frelsen. Alt dette gjør at dåpshandlingen ikke passer for spedbarn.

Dåp kan ikke skilles fra medlemskap i menigheten som Kristi legeme, selv om baptistene har samvittighetsfrihet seg imellom om måten dette praktiseres på. Mange menigheter insisterer på at de som slutter seg til en menighet, først må døpes som troende; andre, som med sorg opplever den universelle menighets splittelse, vil akseptere som medlemmer personer som er døpt som spedbarn og konfirmert i andre kirkesamfunn; mens atter andre vil i spesielle tilfeller anerkjenne som medlemmer de som avlegger en bekjennelse av personlig tro på Kristus. På tross av slike forskjeller tror alle baptister at det å vende tilbake til Det nye testamentets praksis med troendes dåp, er vesentlig for en sann forståelse av troens, menighetens og kristenlivets vesen.

Noen ytterligere kommentarer til EBF-dokumentet skulle være unødvendig. Vi vil likevel si noen ord om dåpen: Den leder oss inn i Jesu legeme, som er menigheten, Galaterne 3,26 ff. Den hører med til vår kristne oppgave i verden, Matt 28,16–20. Den forener oss med Kristus, idet vi legger vårt gamle liv i hans grav, og oppstår med ham til et nytt liv i hans etterfølgelse, Romerne 6,1ff. Å bli døpt til et navn vil si å bli innviet til den person som bærer navnet. De kan bli døpt som hører Guds ord, omvender seg og tror, Apostelgjerningene 2,37–41. Disse skal utrustes til tjeneste for hverandre og for Kristus med Helligånden. Sagt på en annen måte: Gud gjør oss i dåpen til lemmer på Jesu legeme, menigheten, og gir oss del i det nye livet. I dåpen kommer Gud med sin nåde, og vi svarer ham i tro, og innvier oss til tjeneste.

Til samtalen

- 1 Fortell om de ytre omstendighetene ved din egen dåp. Alder? Hvorfor dåp?
.....
.....
- 2 Hva betydde det for deg å bli døpt, og hva betyr dåpen din for deg i dag?
.....
.....
- 3 Vi omtaler dåpen som troendes dåp. Og EBF-dokumentet sier at «dåps-handlingen ikke passer for spedbarn». Hvor gammel må man være for å bli døpt? Skal man stille krav til «kvaliteten» på troen som forutsettes før dåp?
.....
.....
- 4 EBF-dokumentet taler om at dåpen ikke kan skilles fra medlemsskap i menigheten fordi menigheten er Jesu legeme. Må man være døpt i den menigheten man tilhører, for at dåpen skal være gyldig?
.....
.....
- 5 Barsedøpende kristne kaller ofte den baptistiske dåp for «omdåp» når unge og voksne døpes som også ble spedbarnsdøpt. Kanskje finnes det virkelig en form for «omdåp» i baptistisk sammenheng? Det kan jo hende at menigheter døper barn helt ned til 8–9-årsalderen. I tenårene kommer de kanskje bort fra Gud, og blir først omvendt igjen i 50-årsalderen. Skal man da døpe vedkommende «om igjen» om han sier «jeg trenger jo dåpen nå, for da jeg var ni år, skjønte jeg ikke stort av det jeg gjorde»? Hva svarer dere?
.....
.....
- 6 Kunne det tenkes at dere ville ta opp medlemmer i menigheten som ikke er døpt, eller som er spedbarnsdøpt, der bekjennelsen av den personlige tro på Kristus ble det avgjørende?
.....
.....

7 Baptistisk menighetssyn

EBF-dokumentet, punkt 7:

Vi understreker at hver lokale menighet har frihet til og ansvar for å oppdage Kristi mening for sitt liv og sin virksomhet.

Medlemmene i lokale baptistmenigheter samles til et «menighetsmøte» for å behandle relevante saker, både praktiske og åndelige, etter Kristi vilje. Enhver avgjørelse, hva saken enn måtte gjelde, fra gudstjenesteform til kall av personer til tjeneste, fattes gjennom vedtak i menighetsmøtet. Viktige avgjørelser treffes vanligvis etter en demokratisk votering, der hensikten ikke er at særgrupper skal vinne en avstemning, men at alle skal se Kristi plan for menigheten. Selv om den lokale menigheten er uavhengig juridisk sett, vil den anerkjenne det åndelige slektskapet med andre menigheter når det gjelder å finne Kristi mening med sitt virke, og vil f.eks. være åpen for synspunkter som forfektes av andre menigheter, som den har fellesskap med.

Vi tror at det bare er én eneste Kristi kirke i denne verden, fordi det bare finnes én Kristus. Men vi vet av smertelig erfaring at kirken er splittet opp i mange trossamfunn. Vi tror også at kirken, som er Kristi legeme, viser seg synlig i tid og sted som lokale menigheter. Disse menighetene bestemmer selv hvordan de vil arbeide for Jesu sak. Likevel er det et utstrakt samarbeid mellom menighetene, både nasjonalt, nordisk, europeisk og globalt. Man samarbeider først og fremst om saker som er for store til at enkeltmenighetene kan håndtere dem alene. Ut over dette samles menighetene som åndelige søsken til større konferanser for inspirasjon og oppbyggelse. Når aktive kristne ellers bare arbeider i en liten lokal sammenheng, kan det være viktig å få både korrektiver og inspirasjon fra det større fellesskapet. Det gir inspirasjon å oppleve at man er en del av en stor sammenheng.

Til samtalen

1 Menighetsmøtet hos dere – har det en funksjon som tilsvarer det som er beskrevet i EBF-dokumentet?

2 Hvordan er din menighets styreform? Tilsvarer den de behov menigheten har?

3 Hvordan fungerer demokratiet i din menighet? Hvordan kan det utdypes?

4 Tidligere var «menighetstukt» vanlig i norske baptistmenigheter, slik som f.eks. Apostelgjerningene 5 forteller om (selv om det vel ikke er så drastisk hos oss!). Menighetsmøtet kunne utelukke medlemmer som førte et liv som ble ansett som uverdig. Noen ganger fikk medlemmer tilgivelse og fikk fortsette som medlemmer om de bekjente sin synd for menighetsråd og menighetsmøte. Iblant var «tukten» utelukkelse fra nattverden for en tid. Som oftest gjaldt menighetstukten samlivsspørsmål. Har menighetsmøtet rett til å beslutte noe om enkeltmedlemmers privatliv? Kan andre beslutninger i menigheten få konsekvenser for ditt/din families privatliv?

8 Ledere i menigheten

EBF-dokumentet, punkt 8:

Vi understreker «det alminnelige prestedømme», at alle menighetens medlemmer er kalt til tjeneste. Noen er kalt til å utøve åndelig lederskap, som alltid må forstås som tjeneste.

Baptistene hevder at alle troende er kalt til å tjene Kristus i hans menighet og i verden, og at Den Hellige Ånd utruker alt Guds folk til dette. De venter å finne en lang rekke åndelige gaver i menigheten, og medlemmer som bruker slike gaver, som gaven til å undervise, evangelisere, være hyrde, veilede, tjene og administrere, og å gi profetisk visdom, kunnskap, bønn, helbredelse og gjestfrihet. Slike tjenester er til, både for å bygge opp menigheten og for å bringe legedom og forsoning til hvert område av hverdagens liv og virke.

Men baptistene tror også at Kristus kaller noen til å utføre en tjeneste som åndelige ledere, med særlig ansvar for forkynnelse, undervisning og sjelesorg. Blant baptistene har dette generelt sett vært en tofoldig oppgave, som pastor og diakon. En lokal menighet utnevner en gruppe diakoner blant medlemmene til å tjene sammen med pastoren, selv om enkelte menigheter nå også utnevner et antall «eldste» med et noe større pastoralt ansvar. Menighetsmedlemmene samlet til menighetsmøte er ansvarlige for å prøve og anerkjenne om enkeltmedlemmer virkelig har mottatt et slikt kall fra Gud til å tjene i menigheten.

Innenfor dette aksepterte mønster, viser baptistmenighetene mange forskjeller i sin forståelse av åndelig lederskap. De fleste ordinerer sine pastorer ved håndspåleggelse etter at de har avsluttet en teologisk utdanning. Noen anerkjenner både menn og kvinner som kalt til pastortjeneste, mens andre bare anerkjenner menn. Enhver baptistmenighet har frihet til å kalle hvem den ønsker til tjeneste som pastor. Noen baptistsamfunn vil bare anerkjenne som pastor dem som har fått sitt kall prøvet og godkjent av en større gruppe menigheter enn bare en lokal menighet, og slik anerkjenne dem som ➤

pastorer i den universelle kirke. Men alle baptister anerkjenner at den lokale menigheten kan handle på sin egen autoritet og utnevne noen av sine medlemmer til diakoner eller eldste. Innen noen baptistsamfunn utnevnes erfarne pastorer til å tjene som veiledere for en større gruppe menigheter (et distrikt), men deres myndighet ligger mer på det plan å gi råd til lokale menigheter og pastorer enn å utøve makt over dem.

Til tross for ulike oppfatninger tror baptistene at det å komme sammen som troende skaper behov for åndelig tilsyn, mer enn at en åndelig leder skaper seg en menighet.

Lederskap i baptismen er todelt. På den ene siden finner vi tanken om at hvert menneske selv har evnen til å ta ansvar for sitt kristne liv. Hvert menneske må selv finne Gud som sin autoritet i livet. Dette skjer ikke som et avhengighetsforhold til andre mennesker, men direkte i forhold til Gud. Som en konsekvens av dette må hver enkelt respektere andre menneskers veier til innsikt om Gud. Det er altså ingen som har rett til å sette seg selv som autoritet mellom Gud og den enkelte troende. Ingen «prest» er mer enn en «legmann» (1. Peter 2,4–9; 4,10). Det betyr at sannheten bare kan åpenbares for hvert menneske ved Den Hellige Ånd. Enhver leder som forsøker å forkynne «den eneste rette sannhet», må vi avvise. Det strir mot baptismens forståelse av lederskapets funksjon og mot Skriftens ord. Det er altså menigheten som trenger ledere, ikke ledere som trenger en menighet å herske over. På den andre siden erkjenner baptistene naturligvis at det finnes noe som heter «åndelig lederskap» i en menighet, men dette må alltid sees på som tjenester for menigheten (eller for Kristus i verden). Som utgangspunkt for dette bruker man å henvise til forskjellige skriftsteder. Men man skal også være klar over at vi neppe finner bare én måte å organisere menigheten på i NT, og at det kan få ulike konsekvenser for lederskapet.

Romerne 12

Dette kapitlet beskriver menigheten som Jesu legeme, og viser at evnen til å være en ivrig leder er en av mange nådegaver.

1. Korinter 12

I dette kapitlet betones enheten i menigheten, på tross av de «sprikende» gavene. Det er mange nådegaver, og de skal brukes til menighetens oppbyggelse og

enhet. Paulus vil ikke framheve noen gaver som viktigere enn andre (muligens mener han at profeti må oppprioriteres på bekostning av tungetale i 1. Korinter 14. Dessuten vil han kanskje oppgradere barmhjertighetstjenester på bekostning av talegaver).

Efeserne 4

I dette kapittelet beskrives fem lederkategorier som skal finnes i en levende menighet. Men det er ikke noen rangordning mellom dem. Oppgaven er ikke å herske over menigheten, men å bygge opp mennesker slik at enheten i menigheten bevares. Underordning under hverandre, ikke makt, autoritet eller herskermyndighet, er budskapet som følger i kapittel 5.

1. Timoteus

I dette Timoteusbrevet finnes det en organisatorisk beskrivelse av menighetens oppbygging. Hele kapittel tre beskriver hvilke krav man skal stille til menighetsledere. I menighetens organisasjon nevnes ingen åndelige autoriteter, bare ledere som har til oppgave å bygge opp menigheten.

En vanlig norsk baptistmenighet har regelmessig et menighetsmøte, der alle medlemmer har stemmerett. Sakene avgjøres vanligvis med simpelt flertall. Vedtektsendringer mv. følger vanlige demokratiske regler og krever 3/4 flertall. Menighetsmøtet velger et menighetsråd som skal «styre» både åndelige og mer praktiske saker. Noen menigheter har her to «styrer» med hver sin funksjon, ett åndelig (de eldste) og ett praktisk (menighetsstyre/menighetsråd). Pastoren er medlem i begge «styrene». Ofte er det pastoren som både legger sakene til rette for og som leder menighetsmøtet. I andre menigheter er det menighetsrådets leder, eller viseforstanderen, som han/hun også kan hete, som leder menighetsmøtene. Pastoren er vanligvis ansvarlig overfor statlige myndigheter, bl.a. med vigselfrett, og godkjent predikant i Det Norske Baptistsamfunn.¹

Vi som har oversatt dette heftet mener at den «statlige» delen av lederoppgaven er tvilsom både etter bibelsk og baptistisk tradisjon. Kirkebokføring (fødselsattester) og vigsler (juridisk registrering av ekteskapsinngåelse) er en statlig oppgave for folkeregisteret. Menighetens oppgave er å velsigne barnet og ekteskapets pakt.

Det baptistiske lederskapet veileder menigheten, men styrer ikke andre menneskers liv. Det er et lyttende lederskap, som søker sannheten sammen med andre. Det tvinger ikke sine løsninger inn på menighetene. Lederne følger ikke sin

egen vilje, men finner en felles vilje i menigheten, slik at alle med visjoner, vilje og glød kan være med på å påvirke menighetens planlegging. Når så planene skal gjennomføres, går lederne i spissen og gjennomfører det man er blitt enig om uten å kreve mer av andre enn seg selv. Lederne oppmuntrer menighetens enkelte medlemmer, og menigheten som helhet, til å finne fram til sin oppgave og til å virkeliggjøre sine opplevelser og visjoner. Lederne fordømmer ingen for deres tros skyld. Men de forsøker å bidra til å *avgrense* menigheten mot læresetninger som er uforenlige med den kristne tro. Man vil også, for å bevare sin baptistiske identitet, søke å beskytte sin menighet mot *splittelsestendenser*. Viktige grenser må markeres f.eks. mot ledere og enkeltpersoner som vil så tvil om Åndens frukts enhet (Galaterne 5,20), som ødelegger nattverdssamfunnet til de troende (1. Korinter 11,18ff) eller som avviker fra det apostoliske vitnesbyrdet om Kristus (2. Peter 2,1).

Hvordan er dette blitt praktisert gjennom historien?

Apostlene var misjonærer som reiste rundt i Middelhavslanene for å vinne mennesker for Gud. De lokale menighetsforstanderne hadde bare ansvar for sin ene lokale forsamling. De skulle lese, tolke og undervise, advare og lede forbønnen, og dele brødet ved brødsbrytelsen. De hadde med andre ord i prinsippet de samme oppgavene som en pastor eller prest har i dag. Skilnaden fra dagens system i mange kirkesamfunn er at de ble utpekt av sin lokale menighet, ikke av noen sentral kirkelig myndighet eller av staten.

På reformasjonstiden fantes det ulike grupper innenfor dørerbevegelsen med forskjellig organisering. Men det fantes også to typer menighetsforstandere. Dels de som arbeidet gratis og som tjente til sitt livsopphold fra annet arbeid, dels de som var heltidslønnet av menigheten. De fleste anabaptister mente at man ikke skulle ha lønn fra menigheten. De som brukte urimelig mye tid på menighetsarbeidet, kunne få arbeidstidskompensasjon av menigheten. Men etter hvert er det blitt slik at jo større en menighet er, jo flere pastorer og menighetsarbeidere blir det ansatt på heltid.

Heller ikke her i Skandinavia ansatte de lokale menighetene heltidsarbeidere på midten av 1800-tallet. Pioneren i Norge, F.L. Rymker, var ansatt av to baptistgrupper i USA. Senere kom den norske baptisten Hübert, til landet ansatt av de britiske baptisters misjonsselskap. Det fantes etter hvert mange bibelbud som reiste omkring, solgte litteratur, tok forefallende arbeid og holdt oppbyggelsesmøter. Mange av dem ble støttet av engelske eller amerikanske baptister. Etter hvert fikk flere og flere av de norske predikantene utdanning, både i USA og

ved Betelseminariet i Sverige. Egen pastorutdannelse i Norge ble det først i 1910. Og flere ble ansatt av en lokal menighet. Mange av predikantene får i dag også videreutdanning ved universiteter eller høyskoler.

Lederfunksjonen endres i og med at pastorene blir ansatte. En pastor får et større ansvar for menighetsarbeidet enn en predikant eller en legmann. Dermed kan det hende at interessen vendes fra det utadrettede arbeidet til et arbeid av mer oppbyggelig og intern karakter, og lederen blir en menighetsforstander.

Konflikter om lederskap

På grunn av baptistenes menighetssyn har en lokal menighet vanskelig for å verne seg mot autoritære ledere. Det finnes ikke mekanismer til å møte slike utfordringer, uten selv å ty til autoritære midler som avskjed eller utelukkelse. Menighetens medlemmer må ha tillit til hverandre og være enige om lederens rolle. Den autoritære ledertypen kommer lett på kollisjonskurs med måten medlemmene forholder seg til hverandre på. Dermed kan det lett bli grupper som står mot hverandre, med konflikter som og splittelse som resultat. Ikke sjelden skjer en sammenblanding av lederens åndelige framtoning og hans/hennes måte å være leder på. Mange vil f.eks. vegre seg for å ta til motmæle mot en leder som sier «dette har jeg fått fra Gud». Ingen vil argumentere mot Gud. På grunn av at karismatiske bevegelser som får innpass i menighetene, ofte har en mer autoritær lederfilosofi enn tradisjonell baptisme, oppstår det raskt konflikter i menigheten. Ikke pga. den karismatiske formen på evangelieforkynnelsen eller møteformen, men pga. det lederskapssyn som både lederne selv og andre representanter for karismatiske miljøer forfekter.

Spørsmålet blir altså hvordan vi skal verge oss mot autoritær maktmisbruk uten selv å ty til maktmidler. Vi ønsker å bevare den dypt egalitære (likeverdige) strukturen vi har og videreutvikle de demokratiske styringssystemene i menighetene våre. Problemet er ikke for mye demokrati i våre menigheter, men for lite.

Til samtalen

1 I EBF-dokumentet omtales et åndelig lederskap som har ansvar for forkynnelse, undervisning og sjelesorg. Finnes det andre områder som også trenger et åndelig lederskap?

2 Hva forventer du av en leder?

3 Hvilke ledertjenester finnes i din menighet?

4 Kan man stille slike krav som du finner i 1. Timoteus 3 til din pastor?

5 Hvordan vil du beskrive en leders nødvendige autoritet?

6 Hvordan kan man vite om en person er kalt av Gud til å være leder?

Menighet – trossamfunn – kristen kirke

EBF-dokumentet, punkt 9:

Vi tror at den gjensidige forpliktelse som uttrykkes i dåp og medlemskap i en lokal menighet leder til et videre fellesskap mellom menigheter, der dette er mulig.

I hele sin historie har lokale baptistmenigheter søkt fellesskap med andre menigheter, til gjensidig oppmuntring, veiledning og misjonsarbeid, og som et tegn på forsoningens tjeneste i verden. Lokale baptistmenigheter danner distriktsforeninger og et samfunn (eller en union) på det nasjonale nivå. Mange samfunn, men ikke alle, med sine medlemsmenigheter, deltar aktivt i økumeniske sammenhenger både nasjonalt og internasjonalt.

I dette punktet understreker dokumentet at den lokale, synlige, selvstendige menigheten er selve kjernen i baptistenes kirkesyn. (Dette kalles ofte et kongregasjonalistisk menighetssyn.) Men lokalmenigheten kan aldri være hele kirken alene. Jesu legeme er ett, dvs. alle som bekjenner Jesus Kristus og arbeider i en kristen menighet, tilhører den kristne menighet på jord. (Vi skiller av og til språklig mellom menigheten som den lokale og kirken som den mer omfattende størrelse.) Nå er jo denne verdensomfattende eller universelle Jesu kirke splittet i en lang rekke (innbyrdes uenige) kirkesamfunn. Vi må, om vi tar Bibelens syn på menigheten på alvor (f.eks. Efeserne og Johannes 17), arbeide for samarbeid og enhet – om ikke nødvendigvis enighet – blant de troende. Det naturlige er likevel at man først viser solidaritet og samfølelse med sitt kirkesamfunn nasjonalt og sitt trossamfunn internasjonalt. Fraksjonsvirksomhet og splid i Jesu legeme er av det onde.

Først og fremst trenger vi et større fellesskap for å løse oppgaver den enkelte menighet ikke klarer alene. Dernest trenger vi en videre horisont enn den helt lokale for ikke å bli sekteriske og selvopptatte. Videre trenger vi et kirkesamfunn i forhold til landets myndigheter og andre.

I Norge samarbeider de 63 menighetene i Baptistsamfunnet i fem distriktsforeninger og gjennom et sentralt sekretariat med flere arbeidsgrener (misjon, utdanning, kvinnearbeid, ungdomsarbeid, evangelisering osv.). I tillegg er både enkeltmenigheter og samfunnet medlem i en rekke felles frikirkelige og felleskristelige organisasjoner både lokalt og nasjonalt (for avholdssak, mediespørsmål, søndagsskole og forholdet til myndighetene). Det Norske Baptistsamfunn samarbeider med baptister i andre land gjennom en nordisk samarbeidskomite, EBF (Europeiske baptisters føderasjon) og Baptistenes Verdensallianse (BWA). De fleste menigheter deltar i en eller annen form for felleskirkelig møtevirksomhet, f.eks. i den evangeliske allianses bønnemøter og bønneuken for kristen enhet. Derimot er ikke de norske baptistene med i Kirkenes Verdensråd eller Konferansen for europeiske kirker, selv om enkelte menigheter deltar i arrangementer i deres regi.

Til samtalen

- 1 Finn fram til skriftsteder i NT som omtaler menigheten som en lokal menighet og som taler om menigheten som alle kristne i verden.

- 2 Hvilke spørsmål må kristne fra ulike kirker være enige om for å samarbeide lokalt?

Hva med nasjonalt og internasjonalt økumenisk (= felleskirkelig) samarbeid?

- 3 Dersom du flyttet til et sted hvor det ikke var noen baptistkirke, hvilken menighet ville du gå til gudstjeneste i?

10 Vitnesbyrd og misjon

EBF-dokumentet, punkt 10:

Vi tror at enhver Kristi disippel er kalt til å vitne om Jesus Kristus som Herre, og at menigheten som en del av Guds rike skal delta i hele Guds misjon i verden.

Baptistene tror at enhver kristen disippel er kalt til å fortelle om sin personlige tro til andre, og å delta aktivt i utbredelsen av evangeliet til hele verden. Siden misjon omfatter både evangelisering og sosial innsats, tror baptistene også at de skal gi uttrykk for Guds kjærlighet til menneskeheten gjennom å fylle både fysiske og åndelige behov. Guds kommende suverene herrevelde er imidlertid større enn kirken, og baptistene anerkjenner Guds kall til å delta sammen med ham i hans arbeid for å skape rettferdighet, sosial velferd, helse, utdanning og fred i verden.

Baptister har alltid snakket varmt om det «allmenne prestedømme», som omtales i 1. Peter 2,5–9 og Hebreerne 10,19–25. I vårt indre har vi bildet av evangeliets berettelse om hvordan Gud på langfredagsnatten lot forhenget inn til det aller helligste i templet revne. Dermed får hver og en som feirer gudstjeneste rett til å tre inn i «det aller helligste», dvs. det rommet som bare øverstepresten hadde adgang til tidligere. For i den gamle orden var det han som på vegne av folket og i kraft av sin stilling førte folkets tale innfor Gud. Nå kan hver enkelt troende selv snakke direkte med Gud.

Det har vi tolket på følgende måte:

- Hver troende er myndig for Gud og har ansvar for sin tro og sitt liv.
- Hver troende skal respekteres og tas på alvor.
- Hver troende har rett til å tale Guds ord, undervise i troen, døpe og forrette nattverd etter menighetens godkjennelse.

Baptistene finner ingen prinsipielle skillelinjer mellom «legfolket» og «presteskapet» i Bibelen.

Til samtalen

- 1 Hva betyr de to nevnte bibelstedene i 1. Peter og Hebreerne for deg og din oppgave for Gud?
.....
- 2 «Hver baptist en misjonær» lød en gang et motto. Hvordan kan det skje?
.....
- 3 Hver menighet styres av et menighetsmøte der hvert medlem har tale-, forslags- og stemmerett. Menighetene er med på å styre baptistsamfunnet gjennom de delegater som utpekes til å delta på de årlige landsmøtenes forhandlinger. Er dette en riktig måte å styre en menighet og et kirkesamfunn på?
.....
- 4 Det lokale og nasjonale misjonsarbeidet skulle omfatte både evangelisk og sosialt arbeid. Hvordan arbeider din menighet og hvilke misjonsprosjekter støttes?
.....
- 5 EBF-dokumentet forteller oss at det ikke bare er å sette likhetstegn mellom menighetene, ev. kirkesamfunnene, og Guds virke i verden. Gudsrikets krefter er i virksomhet i denne verden også utenfor kirkens rammer, f.eks. i velferds- og utviklingsarbeid og i fredsskapende og naturbevarende engasjement. Hva sier dere til dette?
.....
- 6 De norske baptister har drevet egen misjonsvirksomhet i Zaire siden 1920. Nå er det også arbeid i gang i bl.a. Nepal, Thailand og Albania sammen med andre kirkesamfunn og søstersamfunn i andre land. Før var misjonsarbeidet drevet på våre norske premisser. Nå har de nasjonale kirkesamfunnene overtatt styringen, og vi er medhjelpere i utdanning, utvikling, helse og kirkebyggende arbeid. Hvordan oppfatter dere ordene misjon og misjonær?
.....

11 Menighet og samfunn

EBF-dokumentet, punkt 11:

Vi bekrefter at det er nødvendig å bevare samvittighetsfriheten, og følgende aksepterer vi de forskjeller som finnes blant oss.

Gjennom hele sin historie har baptistene oppfordret regjeringer til å vedta lover som stadfester samvittighetsfriheten, som omfatter religionsfrihet og frihet til å feire gudstjeneste. Samtidig har baptistene oppfordret til åndelig frihet innen sine menigheter. Innenfor rammen av troskap til Kristus og en bredere baptistisk identitet, har de ønsket velkommen og akseptert ulikheter i synspunkter og en mangfoldighet av kristen praksis.

I denne artikkelen forsøker vi å sette ord på vår åpenhet i forhold til andre mennesker og tilkjennegi et positivt syn på staten. Vi har i prinsippet en ganske åpen holdning, som peker på troens sentrum, Jesus Kristus, ikke yttergrensene for troen. Man har altså to forhold som er omtalt i denne artikkelen.

Forholdet til staten

I noen land er det ikke religionsfrihet. Selv i vårt land er trosfriheten begrenset, så lenge vi har en statskirke som bl.a. favoriseres økonomisk. Vårt ideal er frie kirker i frie stater. Noen argumenterer med at statskirkeordningen må beholdes for å kunne ha en viss politisk kontroll med kirken som maktfaktor i samfunnet. Slike argumenter er uverdige i et fritt samfunn. Ingen politiske myndigheter har rett til å kontrollere et menneskes overbevisning eller samvittighet. Mer om staten i neste kapittel.

Forholdet til medkristne

Forholdet til andre kristne, i egen menighet og i andre menigheter, kan være preget av strenghet eller mildhet. I enkelte menigheter kan det være svært

strengt med moralsk «ren» atferd før man får bli medlem, og det kreves kanskje et svært strengt livsmønster for å få være medlem. I andre menigheter kan dette være annerledes.

Inklusivitet: Baptistbevegelsen sies å være inklusiv (åpen). Den holdes ikke sammen av strenge ytre grenser, men av sitt sentrum, det personlige forholdet til Jesus. Derfor kan det i samme menighet finnes mennesker med vidt forskjellige oppfatninger i enkelte spørsmål. EBF-dokumentet mener at det kan være positivt med «en mangfoldighet av kristen praksis».

Eksklusivitet: Det motsatte av å være inklusiv. En slik bevegelse holdes sammen av sine klart definerte ytre grenser. Den som avviker fra (moral- og lære-) normen, blir utstøtt.

Den moderne baptismen har vel både vært åpen og lukket i sitt forhold til andre mennesker. Det kommer an på tid og sted. Men i prinsippet har den baptistiske overbevisningen alltid vært inklusiv, åpen overfor forskjellige oppfatninger og holdninger.

Dette bør vel få oss til å ransake oss selv og spørre om det evangelium som kaller oss til frihet som Guds barn, virkelig er frigjørende for mennesker i vår sammenheng, eller om det er slik som karikaturen sier: «Kom som du er og bli som oss!»

Til samtalen

1 Snakker man om samvittighetsfrihet i din menighet? Vil du ønske velkommen til menigheten mennesker som har en annen teologisk oppfatning? Vil du anerkjenne mennesker som har en annen moraloppfatning og praksis enn deg som medlemmer i menigheten og som kristne venner?

2 Hvilke forskjellige meninger og praksis finnes i din menighet

- a) som er positive og øker mangfoldet
- b) som du er uenig i, men kan akseptere
- c) som du overhodet ikke vil tolerere

3 Hvordan kan du/din bibelgruppe fremme åndsfrihet?

4 Det Norske Baptistsamfunn har ikke vært plaget av store splittelser, muligens fordi det alltid har vært svært få baptister i Norge. Men i enkelte menigheter har man hatt avgang av medlemmer til f.eks. en nærbeslektet kristen retning, pinsebevegelsen, og nå nylig til uavhengige karismatiske menigheter. I noen tilfeller har baptistmenigheter drevet det noen vil kalle «fraksjonsvirksomhet» i forhold til baptistenes fellesarbeid i Norge og baptistsamfunnets ledelse, f.eks. ved å støtte andre misjonsprosjekter enn baptistenes. Det har også hendt at en lokal menighets ledelse har uttalt seg negativt om samfunnets ledere. Det har ført til smertelige problemer og majoriteten av en menighet har trådt ut av fellesskapet. Kjenner dere slike saker, og hva kan man gjøre med dem?

5 Et stridsspørsmål i norsk skole i dag er kristendomsundervisningen. Tidligere ble undervisningen i grunnskolen ansett som den lutherske kirkens dåpsundervisning. Det er den ikke lenger, men likevel skal det undervises etter luthersk lære. For dem som ikke ønsker dette, finnes det alternativer, bl.a. alternativ livssynsundervisning. I den videregående skolen skal kristendom og religion være et orienteringsfag, hvor læreren ikke skal forkynde eller «påvirke». Hva mener dere om dette?

6 Er det ikke den enkelte kirkes oppgave å undervise om sine trosstandpunkter? Må ikke en sekulær og demokratisk stat egentlig ta hensyn til alle religiøse oppfatninger i all sin undervisning, slik at alle elevene får den samme orientering om alle religioner som finnes i samfunnet (men eventuelt med hovedvekt på den dominerende)? På dette området vil sikkert debatten vise mange forskjellige synspunkter i din gruppe, fordi dette også delvis er partipolitikk i vårt land. Men prøv likevel å drøfte spørsmålet saklig, og med respekt for hverandres standpunkter!

12 Kirken og staten

EBF-dokumentet, punkt 12:

Vi står for skille mellom kirke og stat, grunnet i troen på Kristus som den eneste Herre, og for å ivareta religionsfriheten.

Baptister har alltid presset på for å få et skille mellom religiøse institusjoner og staten, i den betydning at staten ikke skal ha makt til å gi lover som angår religiøs overbevisning, eller ha del i styringen av kirkesamfunnene. Sett fra kirkens side må den motsette seg lovvedtak i staten som gir privilegier til troende, eller et spesielt kirkesamfunn, i forhold til andre borgere. Dette betyr også at intet land, og ingen delstater, kan bli erklært av staten som særrområde for en spesiell gren av kristenheten eller for en ikke-kristen religion.

Men baptistene viser samfunnsansvar, og de fleste menigheter oppfordrer sine medlemmer til å ta aktivt del i politisk arbeid og gå inn i oppgaver i statsforvaltningen. De tror også at kirken som helhet må tale kritisk med en profetisk røst mot staten når den svikter sin gudgitte oppgave, og tale for den når dens handlinger er i overensstemmelse med Guds vilje.

Til slutt i dette heftet finnes en kort historisk oversikt som forteller litt om frikirkelige problemer i reformasjonstiden (på 1500- og 1600-tallet). Det framgår tydelig at anabaptistene var overbevist om at kirke og stat skulle være atskilt, og at religionsfrihet skulle råde for alle. Disse synspunktene gjorde den unge døperbevegelsen til en fare for kirkelige og politiske makthavere både på 1500-tallet og senere. Mange mener at anabaptistene var 300 år forut for sin tid i dette spørsmålet. Døperne i Tyskland, Sveits og Østerrike ble dømt som kjettere av de kirkelige myndighetene og henrettet av de verdslige i tusentall.

Også de første engelske baptistenes ledere på 1600-tallet ble kraftig forfulgt. Mange av lederne ble dømt til lange fengselsstraffer. En av pionerene, Thomas

Helwys, døde i fengslet i 1616. En annen, John Bunyan, satt årevis i fengsel fordi han ikke ville rette seg etter kirkeflertallet.

I vårt land fikk vi *ikke* religionsfrihet ved Grunnloven av 1814. Den lutherske statskirken skulle fortsatt være offisiell religion. Eidsvollsmennene hadde kanskje tenkt seg at andre kristne kunne eksistere i landet. Men man overså alle de andre lovene, som gjorde det umulig: Man var nødt til å døpe sine barn, man var nødt til å vies i en luthersk kirke, man kunne ikke holde religiøse samlinger uten en luthersk prest til stede og uten hans godkjenning. Kvekerne ble f.eks. kastet i fengsel etter 1814. De ble senere benådet og utvandret. Selv etter at vi fikk Dissenterloven av 1845 og etter hvert ble anerkjent som juridiske personer og fikk rett til kirkebokføring, opphørte ikke diskrimineringen (f.eks. fantes det et slags «yrkesforbud»: Man måtte være lutheraner for å være offiser, lærer, m.m.).

I dag påstår mange at det er full frihet siden registrerte kirkesamfunn til og med får tilskudd fra staten. Men det er en utbredt mening at utregningen av tilskudd er skjev: Man får støtte etter hvor mye stat og kommune bruker på statskirkens medlemmer til kirkelig virksomhet. Dette medfører mange problemer: Statskirken har ikke medlemsregister, så man vet ikke om det er 85 eller 95 % av befolkningen som er medlemmer. Dessuten: Man betjener ikke hele befolkningen. Mange mener at tilskuddet burde regnes ut etter hvor mange mennesker som betjenes (f.eks. hvor mange som deltar i kirkelige aktiviteter minst to ganger pr måned). Men staten burde aller helst gi skattelette til dem som ønsker å støtte frivillig ideologisk og ideell virksomhet. Så kunne man klare seg selv!

I våre dager foregår det igjen forfølgelser av annerledes troende – inkludert baptistene – i Europa, særlig i Øst-Europa, men også i Sør-Europa. Ortodokse kirker ønsker makt i stater der de er flertallskirker, og vil begrense andres mulighet til virksomhet. I enkelte land i den tidligere kommunistblokken hører vi om ortodokse kristne som sprer løgner om baptistene, i Bulgaria t.o.m. at «baptistene spiser spedbarn» og «baptistene er en kjettersk sekt». I Hellas er det ikke trosfrihet. Nå må det opplyses at en delegasjon fra Baptistenes Verdensallianse i 1994 ble mottatt av patriarkatet i Istanbul med ordene «høyt ærede og kjære brødre i Kristus». Det var første gangen et slikt møte fant sted. I enkelte romersk-katolske land er det også problemer. I Italia må protestantenes barn følge katolsk undervisning i skolene. Særlig er evangelisering i disse landene vanskelig. De store majoritetskirkene kaller baptistenes evangelisering for «prose-lyttmakeri» og baptistene for «sauetyver» (vi «stjeler» deres medlemmer).

Til samtalen

- 1 «Jeg er overbevist om at du tar feil, men jeg er villig til å dø for din rett til å hevde din mening.» Finnes det situasjoner i vår tid der vi bør si dette?
-
-

2 I løpet av reformasjonsårhundret ble det meste av «den tredje grenen» av reformasjonen knust med militær makt på kontinentet i Europa, og fikk ikke mulighet til å spre seg slik som f.eks. lutherdommen til Nord-Tyskland og Skandinavia. I Sør-Frankrike ble hugenottene brutalt slaktet. Også andre steder i Sør-Europa utslettet man protestantene. Religionsfrihet var det få steder. Det var i England og særlig i USA at baptisismen overlevde og vokste, og den ble en viktig og sterk del av de protestantiske kirkene. Enkelte steder i USA (og muligens i Nagaland i India) er baptisismen «flertallsreligion». Nå er det problematisk å snakke om et land eller en nasjon og dets «kristne» folk. Et land er aldri kristent i troens forstand. De aktivt Kristus-troende er alltid i mindretall i befolkningen, uten at dette i og for seg er en «naturlov». I Norge er baptistene en liten minoritet i befolkningen, ja, selv blant kirkesamfunnene er baptistene en liten minoritet.

Da reises det mange spørsmål, f.eks. disse:

- a) Bør baptistene slå seg sammen med kirker som tror «nesten» det samme, for å få større slagkraft i vårt samfunn?
-

- b) Hvilke trossetninger er det som berettiger at baptistene kjemper videre i Norge som eget kirkesamfunn?
-

- c) Hvordan kan vi kjempe for trosfrihet og samvittighetsfrihet?
-

- d) Hvordan skal man la sin stemme høre i den offentlige samfunnsdebatten?
-

3 Muslimene og andre religioner ønsker å få tomter stilt til disposisjon for å kunne bygge egne gudshus og kultursentre. Hvordan stiller du deg til det?

4 Vi tror på religionsfrihet – at hvert menneske har rett til å velge og til å praktisere religionen på sin egen måte og etter sin egen overbevisning – og at man har frihet fra religion om man velger det. Hvilket forhold er det mellom dette og misjonsbefalingens gå ut i all verden og forkynn Jesus som den eneste rette vei til Gud (altså aktiv evangelisering)?

5 Dokumentet sier at man blir oppfordret til å delta i samfunnslivet, f.eks. i samfunnsdebatten og i partipolitiske sammenhenger. Nå har ikke forholdet mellom enkelte partier og kristne kirker alltid vært like hjertelig, for å si det pent. Det er vel likevel rett å si at frikirkene, som har rekruttert medlemmer fra de lavere samfunnslag, nok har vært mer radikalt innstilt enn den offisielle lutherske kirkes representanter, til tross for at det var en prest som var første sosialist-representant på Stortinget. Det var imidlertid en baptist som talte arbeidernes sak på Stortinget på slutten av 1800-tallet, som representant for Venstre. Det gjaldt kampen for 8-timersdagen og kampen mot den omfattende kontraktør-virksomheten. I dag er det mange som hevder at de kristne bør slutte seg sammen til et parti for å fremme sine synspunkter.

a) Hvordan er det i din menighet?

b) Kjenner du noen kristne som har politiske oppdrag?
Kan man tilhøre ethvert politisk parti og være troende?

c) Bør menigheten som *menighet* uttale seg i politiske saker?
I så fall, hvordan, og i hvilke saker?

d) Bør menigheten aktivt og offentlig arbeide for skille mellom kirke og stat?

13 Håpet om Guds framtid

EBF-dokumentet, punkt 13:

Som troende kristne lever vi i håpet om at Kristus ved tidenes ende skal åpenbares i herlighet, og at hele skaperverket skal forvandles.

Fordi de håper på Guds framtid når Kristi herrevelde til sist skal bli synlig fullt ut, når alle ting til slutt vil bli forsonet i Kristus og når hele skapelsen blir fornyet, har det ført baptistene til særlige handlinger i nåtiden. Dette håpet har bestandig fått baptistene til å legge vekt på evangelisering, å motsette seg undertrykkende vold i samfunnet og å gå i bresjen for sosiale reformer som gjenspeiler det kommende gudsríkets verdier. I vår tid, med forurensning og ødeleggelse av vårt naturlige miljø, innser de også sitt nye ansvar for å beskytte hele skaperverket.

Læren om de siste tider kalles gjerne eskatologi. Den handler om at denne verden skal avsluttes, Jesus skal åpenbares for alle som frelser og dommer, og Guds rike skal opprettes. Menneskene skal stilles til ansvar for sitt liv. I den første kristne tid var man intenst opptatt av Jesu tilsynkomst i herlighet – det skulle skje i umiddelbar framtid. De hadde en inderlig forventning om en ny og bedre verden preget av Guds herlighet. Det mest ekstreme utslaget av dette var at ur-menigheten i Jerusalem solgte alt og ga alt til de fattige, og levde i et åndelig fellesskap uten tanke på materiell velvære. Det førte til at menigheten etter hvert ble svært fattig, og måtte ha hjelp fra andre menigheter for å klare seg.

Opp gjennom historien har det vært ulike grupper og bevegelser som har vært intenst opptatt av Jesu komme. Noen har til og med regnet ut datoen for verdens undergang, eller tolket ulike politiske begivenheter som tegn på tidens avslutning. Slike tolkninger av tidens tegn har vist seg å være feilaktige og nytteløse. Jesus oppfordrer oss til å våke og be, for bare Gud vet når han kommer.

Men vi kan ikke leve uten håp. Man kan til og med si at den kristne kirke lever på forskudd, lever i håpets perspektiv. Vår tro er håpets tro – at det virkelig gjøres som Bibelen taler om: At Gud selv skal komme og nyskape alt. I denne spenningen må vi leve, tro og virke som kristne: Jesus frelste oss en gang for alle på Golgata, og denne frelsen skal virkelig gjøres og fullendes helt og fullt når Gud kommer. I dette spenningsfeltet mellom «en gang for alle» og «ikke ennå» skal vi engasjere oss i Guds skaperverk, delta i det godes kamp for å vinne Guds verden tilbake til Gud, evangelisere, vise omsorg for mennesker og natur – sosialt ansvar og miljøengasjement.

Til samtalen

1 I «Fader Vår» (Matteus 6) ber vi innledningsvis: «La ditt rike komme!», og legger til «hit til jorden» (= på jorden som i ..., dvs. slik det allerede er kommet til himmelen). Samtidig bekjenner vi ved slutten av bønnen «for riket er ditt». Her har vi spenningen mellom det som er og det som skal komme.

a) Kommer Guds rike nærmere ved vårt arbeid for forbedringer i miljø og i samfunnslivet?

b) Når vi vet at Guds rike skal komme, kan vi ikke da bare sette oss ned og vente?

2 Er Gud avhengig av oss for at hans rike skal komme? Må vi be om det for at det skal skje?

3 2. Peter 3,9 snakker om at Guds perspektiv nok er annerledes enn vårt. Hva består det kristne håp i? Hva er ditt framtidsperspektiv?

Før du legger dette heftet fra deg, kan du prøve å sette opp en liten liste over sannheter som er gått opp for deg og hva dette vil bety for ditt forhold til menigheten og de enkelte troende.

Hvordan vil du arbeide for Guds rikes framgang?

Reformasjonen har tre grener

Baptismens ukjente forhistorie¹

Av Erik Lindberg

Den 4. januar 1528 utstedte den katolske keiseren i det tysk-romerske riket, Karl V, et påbud: Alle som lot seg døpe på nytt, skulle henrettes. Foreldre som ikke førte sitt nyfødte barn til presten for å døpes, skulle lide samme straff.

Keiserens påbud ble stadfestet av riksdagen i den tyske byen Speyer året etter. Dette ble innledningen til en terrorperiode i Sentral-Europa som varte i over ett hundre år. Den fikk aldri en egen slutt, men gikk til slutt opp i tredveårskrigenes religiøst-politiske blodbad på 1600-tallet.

Den terroren som ble innledet vinteren 1528 i Nord- og Sentral-Europa, er motstykket til den katolske inkvisisjonen i Middelhavslandene. I motsetning til inkvisisjonen er den ganske lite omtalt og kjent. Terroren ble ledet av regjeringene i Sentral-Europa. På regjeringenes side stilte både de katolske, lutherske og reformerte kirkene seg i Sveits, Tyskland og andre land.

Terroren rettet seg mot en gruppe som vekselvis ble kalt døperne (Täufer) og gjendøperne (Wiedertäufer) i samtidens dokumenter.

Språkbruken i de mange 1500-tallsdokumentene leder tankene til Hitlers «Endlösung» (den endelige løsningen, dvs. jødeutryddelsen i Europa). Det framgår klart at øvrigheten ville *utrydde* døperne (ordet brukes igjen og igjen) fordi de «forfører det alminnelige menneske» (verführen den gemeinen Mann). Dokumentene vet å fortelle at disse døperne oppmuntrer folk til å forakte øvrigheten. Først i andre rekke nevnes de teologiske spørsmålene. Det var gjendøpernes demokratiske ideal som skremte regjeringene. Terroren mot døperne ble sluppet løs samtidig som sterke sentralmakter begynte å bli opprettet i de europeiske landene. Man trengte et sterkt byråkrati i overgangen mellom senmiddelalderen

¹ Erik Lindberg har kalt overskriften «Baptismens okända historia». Det er imidlertid uenighet blant forskerne om det er en ubrutt historisk linje fra anabaptistene til den moderne baptismen, som startet i 1611, slik EBF-dokumentet sier, eller om forbindelsen er åndelig eller dogmatisk. Det spørs hva man vil legge vekt på – en idémessig sammenheng og delvis avhengighet kan være like «ubrutt» som en ren historisk linje. Men oversetteren har altså valgt å se anabaptismen som en forhistorie for moderne baptisme.

og moderne tid, siden handelen ble kraftig utviklet sammen med pengeøkonomi på den tiden. Forfølgelsen av døperne ga myndighetene en mulighet til å komplette byråkratiet med noe som ligner de moderne sikkerhetstjenestene. Man opprettet et sentralt register over menneskers oppfatninger. Det ble organisert nettverk av agenter og angivere for å avsløre gjendøperne.

Nettopp fordi terroren ble sluppet løs i en tid da moderne byråkrati begynte å ta form, så er den svært godt dokumentert. Vi får gode bilder av enkeltmenneskers skjebne. Vi får også innblikk i byråkratiets maktspill.

Samtidig må vi lese dokumentene kritisk. Det er forfølgene som setter dem opp. De bør derfor leses på samme måte som man leser politiprotokoller og domsslutninger fra Hitler-Tyskland.

Reformasjonen har tre grener

Døperne var reformasjonens tredje gren. De to første var den reformerte (fra Zwingli og Calvin) og den evangelisk-lutherske. [Vi ser da bort fra «svermerne» som ikke levde videre. Svermerne trodde ikke på noen annen autoritet enn sitt eget «indre lys». Det skiller dem skarpt både fra lutheranere, reformerte og døpere. De forsøkte å opprette et gudsrike her på jorden, og hadde sitt sentrum i Zwickau i det østlige Tyskland. Disse svermerne blir iblant i lutherske lærebøker forvekslet med eller slått sammen med døperne.] Alle tre grener av reformasjonen lever fortsatt i beste velgående.

- Den *lutherske* grenen representeres av de tyske deltstats-kirkene (landeskirken, som er majoritetskirker i nord og tildels øst i Tyskland), stats- og nasjonalkirkene i Norden, Estland og Latvia, og minoritetskirker i andre land.
- Den *reformerte* grenen lever i de reformerte nasjonalkirkene i Sveits, Nederland og Skottland, og i mindre kirker i Tyskland, Ungarn og i andre europeiske land.
- *Døperne*, som fra 1600-tallet kalles baptister i England, er det i dag flest av utenfor Europa. Om man regner med barna i baptistfamiliene som kirketilhørende, så er døperbevegelsen i dag den største protestantiske grenen, kanskje med 130 millioner «medlemmer». Deretter kommer den lutherske med 60 millioner og den reformerte med en 30–40 millioner medlemmer.²

² Baptistenes Verdensallianse regner bare med i underkant av 40 millioner dømte medlemmer i sine medlemssamfunn. Tallene i teksten kan synes besynderlige. De er for lave om vi regner «døpere» i vid forstand, dvs. også omfatter pinsevenner og andre med troendes dåp og deres udømte barn. Vi må huske at barn regnes med i de store kirkene, men ikke i dåpstall fra baptistene. (O.a.)

Reformasjonens felles grunn: Rettferdiggjørelse ved tro alene

Reformasjonen rettet seg mot den katolske kirken og det presset som folk kjente fra den. Pliktarbeid, avgifter og mange andre plikter ble pålagt av den katolske kirken, siden den var storgodseier og føydalherre. Pliktene ble skjerpet under reformasjonen. Eiendommene til kirkene og klostrene var ofte gitt som gaver av adelen. Syndsforlatelse var forvandlet til en kommersiell geskjeft med avlatsbrev. Det skulle finansiere de enorme kirkelige prestisjebyggene som f.eks. Peterskirken i Roma.

Alle de tre grenene av reformasjonen bygde på en felles grunn: Man avviste fullstendig at mennesket kan frelses gjennom prestasjoner. Samme hvor mye man betaler i avlat, så hjelper det ikke noe. Gaver til klostre og kirker gir heller ikke syndsforlatelse og rettferdiggjørelse for Gud. Lutheranerne uttrykte saken på følgende måte sommeren 1530 i den såk. augsburgske trosbekjennelsen (Augustana, artikkel 4 – et skrift som de lutherske fyrstene presenterte for den katolske keiseren Karl V ved en riksdag i den sydtyske byen Augsburg):

... menneskene ikke kan bli rettferdiggjort for Gud ved egne krefter, fortjenester eller gjerninger, men de blir rettferdiggjort ufortjent for Kristi skyld gjennom troen ...

Fem år tidligere hadde døpernes ledende teolog, Balthasar Hubmaier, uttrykt de samme tankene i den sydtyske byen Waldshut, der han var prest på begynnelsen av 1520-tallet:

Mennesket er en elendig makk når det lærer seg selv å kjenne, tenker etter og forstår ...

Når mennesket ligger der, såret og slått til døde uten å kunne hjelpe seg selv, da må samaritanen komme, dvs. Kristus Jesus.³

Grunnideen er at mennesket blir rettferdiggjort bare ved å tro. Ingen prestasjoner eller gjerninger trengs. Det troende mennesket kan deretter ikke la være å gjøre gode gjerninger, men det omfatter ikke prestasjoner av avlats-typen. På dette punktet er alle de tre grenene på reformasjonstret enige.

³ Hubmaier: *Om det kristna dopet*. Ørebro 1977.

Bibelen som rettesnor

En annen reformatorisk grunntanke er at Bibelen skal være den endelige autoritet for lære og liv (kanon eller rettesnor). Det avgrenser reformasjonens tre greiner både mot svermernes indre lys som erstatning for Bibelen, og katolikkenes tro på kirkelæren og tradisjonen som likestilt med Bibelen.

Mennesket vekkes til tro ved å lese Bibelen eller høre gudsordet forkynt, og mennesket skal selv lese og forstå uten at prester eller andre skal behøve å tolke det i lys av en kirkes rette lære. Predikantenes oppgave er å utlegge bibelordet uten noen tillegg eller begrensninger, og så klart at forsamlingen hører og forstår og blir ordets gjørere. Dermed avtar det kirkelige maktapparatets betydning radikalt. Enkeltmennesket blir erklært myndig. Synet på Bibelen og dens rolle er et viktig skritt på veien til demokratisering.

Striden om dåpen

Det er dåpssynet som har satt de skarpeste skiller mellom de to første grenene av reformasjonen og døperne. Både lutheranere og reformerte beholdt spedbarnsdåpen. Det betydde at det enkelte menneske ikke selv kunne velge om det skulle bli medlem i kirken. Dermed fikk kirken makt over menneskene – og indirekte over staten, siden kirken i lutherske og reformerte land ble organisert som statskirker.

Døperne angrep barnedåpen kraftig. Balthasar Hubmaier skrev i Waldshut sommeren 1525:

- Jeg er overbevist om at Gud for seg har bevart sju tusen menn som ikke har bøyd kne for den barnslige barnedåpen og som ikke har erkjent den som rett dåp. Likevel anstrenger noen barnevaskere seg ivrig for å forsvare barnedåpen og dermed legge den rette dåpen, den som er innstiftet av Kristus, for hat.
- På spørsmål om hvorfor vi lar oss døpe om igjen, skjønt det er ikke noen omdåp, svarer vi at vi ikke har noe bevis på om vi virkelig er døpt eller ikke.⁴

Her ligger konfliktens kjerne. Dersom den enkelte selv fikk avgjøre spørsmålet om å tilhøre kirken eller ikke i moden alder (alle så jo selvsagt på kirken som fellesskapet av døde), måtte kirken ha blitt en demokratisk kirke og helt annerledes enn de kirkene som da eksisterte.

⁴ Hubmaier, s. 23–24.

Ved synet på Bibelen hadde alle de tre grenene av reformasjonen tatt et skritt mot demokrati. Døperne tok enda et skritt ved sitt syn på dåpen. Det gjorde den herskende elitens mulighet til å styre mindre. Både Luther og Calvin satset på maktthaverne. Da så makteliten reagerte mot døperne med terror, skjedde det med Calvins og Luthers samtykke.

Øvrigheten

Martin Luther skilte skarpt mellom det åndelige og det verdslige regiment. Kirken og staten skulle være to frittstående størrelser. Men fordi staten skulle garantere kirkens eksistens, ble staten i virkeligheten overordnet kirken i de lutherske land. Jean Calvin mente tvert imot at kirken skulle være overordnet staten. I Genève forsøkte Calvin å skape en slags gudsstat.

Døperne var splittet i synet på staten. Hubmaier hadde et positivt syn: «... vi bekjenner åpent at det må finnes en øvrighet som bærer sverdet».⁵ Andre tok radikalt avstand fra myndighetene. Men alle betonet sterkt at ingen myndighet fikk gi befaling om noe som var mot Gud.

I 1527 samlet døperne seg til en konferanse i Schleithem i Sveits. Der markerte man grensen mot svermerne. Konferansens resultat var de såk. schleitheimske artiklene. De kom til å bli noe av en baptistisk trosbekjennelse. De ble trykt i mange opplag og ble også oversatt til flamsk på 1560-tallet. De vakte stor oppmerksomhet i Europa, noe som reaksjonen fra de andre reformatorene viser. Den sveitsiske reformatoren Ulrich Zwingli i Zürich gikk mot dem i en utførlig omtale i sin store bok mot døperne samme år. Calvin skrev også et skrift på latin mot dem som ble oversatt til engelsk i 1544.

De schleitheimske artikler tar radikalt avstand fra alt kristelig engasjement i staten. Den fjerde artikkelen sier at de troende skal skille seg fra alt ondt som djevelen har plantet i verden. De sanne troende bør forlate Babylon, det jordiske Egypt, og avsky alt som ikke er forenet med Gud. De kristne skal ikke bruke sverd, «voldens djevelske våpen» (die teufelischen waffen des gewalts).

Den sjetten artikkelen erkjenner at staten må eksistere for å opprettholde orden blant dem som tilhører den kristne kirken. Men ingen som tilhører kirken, skal tilhøre øvrigheten. De kristne får bare straffe med Guds ord. En døper skal heller ikke avlegge ed for domstolen eller noe annet sted.

⁵ Hubmaier, s. 24.

Her finner vi innebygde motsetninger hos døperne. De er ivrige etter å ta avstand fra de politiske og økonomiske elitene som Luther og Calvin lot bli dominerende i sine kirker (det finnes riktignok også ansatser i demokratisk retning hos både Calvin og Luther). De betonet svært sterkt at man måtte gå frivillig til kirken. Men så trakk de samtidig opp en skarp grense mellom dem som var medlemmer i kirken og dem som ikke var det. Det førte til at baptistene mange ganger kom til å isolere seg både fra ikke-baptister og fra politikk og kulturliv. Diskusjonene om politisk og kulturelt engasjement er imidlertid en langt yngre diskusjon. På 1500-tallet fantes det ingen muligheter for døperne til å gjøre noen innsats hverken politisk eller kulturelt – det er nok å henvise til keiserens påbud fra 1528 om dødsstraff for døperne.

Syndfrie mennesker?

Døpernes motstandere beskyldte deres folkelige forsamlinger helt fra begynnelsen av for å være en slags syndfri elite av samme slag som katarenes «perfecti» i middelalderen.⁶

Men døperne hadde en helt annen oppfatning enn dette.

Hubmaier uttrykte det slik:

- Man begår vold og gjør urett mot oss når man påstår at vi berømmer oss av aldri å synde etter dåpen, og lignende beskyldninger. For vi vet at vi både før og etter dåpen er arme og elendige syndere. Om vi sa at vi ikke hadde synd, da ville vi lyve, og sannheten var ikke i oss. Dersom noen dåraktige mennesker likevel sprer slik baksnakkelse, så skal man forby det og tilrettevise dem.⁷

Kirken «ovenfra» og kirken «nedenfra»

Døpernes kirke (på 1500-tallet brukte man begrepet «kirke», som de senere kom til å ta avstand fra) ble egentlig et desentralisert alternativ til de sentralstyrte og byråkratiske kirkene som de andre grenene av reformasjonen skapte. Det er kirken «nedenfra», til forskjell fra den som kom «ovenfra». Døpernes lokale forsamlinger var helt selvstendige og demokratisk styrte. Her ser vi den samme konflikten innenfor kirkenes verden som kom til å prege sosialismen tre-fire hundre år senere: Konflikten mellom desentraliserte, syndikalistiske tradisjoner

⁶ Katarene var en gruppe kjettere i Sør-Frankrike som bl.a. trodde på syndfrihet. De ble brutalt utryddet. Ordet kjetter kommer fra dette ordet, «katharoi», som egentlig betyr rene.

⁷ Hubmaier, s. 24–25.

og ulike former for sentralstyrt statssosialisme. Har da døperne på et eller annet vis forberedt grunnen for den syndikalistiske tradisjonen? Det ville være et fascinerende emne å undersøke. Likeledes har vi i dagens norske samfunnsdebatt noe, av de samme spørsmålene oppe til diskusjon når vi snakker om demokrati som nærdemokrati og sentralstyrt (eller toppstyrt) demokrati.

Når begynte døperbevegelsen?

Den første døperforsamlingen oppsto i Zürich den 21. januar 1525. Fra den stammer dagens baptistmenigheter som er spredt over hele verden. Døperbevegelsen spredte seg raskt langs de store elvene Donau og Rhinen. Bevegelsen ble utbredt i Sveits, Bayern, Østerrike, Mähren, Böhmen og Slovakia. Nordover vandret den gjennom Rhindalen, en gren mot Thüringen og en annen mot Nederland. Videre spredde den seg langs Nordsjø-kysten, nådde Østersjøen og gikk østover til Danzig og Elbing. Enkelte døpere kom til Stockholm, men fordrives derfra. Også til Bergen skal det ha kommet en anabaptist på slutten av 1500-tallet.

Man deler døperbevegelsen i en østlig og vestlig gren. Den vestlige hadde sine sterkeste støtter blant byenes håndverkere. Med noen få unntak ble det ikke praktisert eiendomsfelleskap blant dem. Derimot understreker de sterkt at man skal hjelpe hverandre praktisk. Etter hvert får de også et positivt syn på stat og kulturliv. Den østlige grenens kjerneområde i Mähren ble et interessant eksperiment i kristen «kommunisme».

Den østlige grenen

De østlige døperne bodde i landsbyer som de kalte for «Bruderhöfe» (brorskaps-gårder). Landsbyen var et kollektiv, uten privat eiendom. Jord, hus, redskaper og innbo tilhørte alle i samfunnet. Landsbyen ble ledet av pastoren og en forvalter. Forvalteren hadde ansvaret for økonomi og arbeidsforhold. Han hadde også pengene i sin varetekt. Under seg hadde forvalteren formenn for ulike arbeidsområder. Pastoren og forvalteren hadde fire eller fem eldste som medhjelpere. Landsbyen beholdt sine tjenere så lenge de utførte sine oppgaver tilfredsstillende. De var ansvarlige for forsamlingen (= landsbyens innbyggere).

Religionsfreden i Augsburg i 1555 som gjaldt katolikker og protestanter, ga også døperne visse lettelser. Den østlige grenen betegner årene 1555–65 som en god tid, og årene 1565–92 som gullalderen. I begynnelsen av trettiårskrigen (1622) ble døperne fordrevet til Ungarn og Siebenburgen. Ett hundre og femti år senere

ble de invitert av Katarina av Russland til å bosette seg der – de fikk også garantier for at de skulle kunne få være pasifister fortsatt. På 1870-tallet begynte noen av dem å utvandre til Amerika, og der finnes det fortsatt noen Bruderhöfe.

Den vestlige grenen

Den vestlige grenen av døperbevegelsen forsøkte også å skape en kristen kommunisme. I 1534–35 lyktes man med å opprette et «døpperike» i byen Münster i det vestlige Tyskland. Men til forskjell fra sine østlige trosfeller lyktes ikke dette eksperimentet. Det ble brutalt knust av de forenede hærstyrkene til protestantene og katolikkene.

Den vestlige døperbevegelsen ble nesten helt knust av forfølgelsene etter det keiserlige påbudet i 1528. Den overlevde bare takket være at enkelte fyrster og byer ikke satte iverk påbudet fra keiser og riksdag i hele sin bredde. Hertug Filip av Hessen skrev i sitt testamente (1567) at han aldri hadde dømt noen til døden for deres tros skyld. Men de som holdt fast ved en avvikende tro, ble også i Hessen straffet hardt.

I Nederland ble døperbevegelsen hurtig utbredt, mer enn i det øvrige Europa. Her fantes det nemlig en tradisjon for frihet og legmannsbevegelser innenfor kirken. I visse deler av landet ble opptil en fjerdedel av befolkningen døpere.

Nederland tilhørte også det tysk-romerske riket, men gjorde opprør på 1570-tallet. De nordre delene dannet i praksis en egen uavhengig republikk (formelt sett selvstendig først i 1648). Der lot man døperne danne en helt lovlig kirke etter revolusjonen. Fra Nederland spredte den seg på begynnelsen av 1600-tallet til England og videre til Amerika.

Gjendøpere og svermere

I kirkehistoriebøker behandles døperne på 1500-tallet som en liten marginalforeteelse. En av de vanligste lærebøkene ved universitetene i Norden om kirkenes lære – av en svensk teolog – skriver ikke en eneste setning om døpernes teologi under avsnittet om reformasjonen.⁸ Fremdeles er det ikke uvanlig at selv framstående teologer blander sammen døpere og svermere.

Denne sammenblandingen har gamle røtter. Lutheranerne ville gjøre det helt fra

⁸ Bengt Hägglund: *Teologins historia*.

begynnelsen av. I den augsburgske trosbekjennelsen som Melanchton førte i pennen i 1530, står det om forkynnelsesembetet i menigheten:

- De forkaster gjendøperne og andre som mener at menneskene får Den Hellige Ånd uten det ytre ord ved sine egne forberedelser og gjerninger.⁹

Går man til døpernes egne skrifter, finner vi at de avviser nettopp en slik oppfatning. Balthasar Hubmaier sier:

- Kjære herrer, brødre og søstre, hvor dere enn er på jorden, la dere advare og formane fra og med nå, slik at dere prøver profetene og predikantene og undersøker om deres lære er grunnlagt på Skriften eller ikke. Ransak Skriften. Den skal avgjøre et rett vitnesbyrd om Kristus og et kristelig liv.¹⁰

Døperne og lutheranerne inntok altså samme teologiske standpunkt her, men lutheranerne ville av politiske grunner ikke bli sammenblandet med «svermerne». Teologien i dag svelger ukritisk den propagandistiske formuleringen fra den tid, noe som er uvitenskapelig. De leser Luther, men ikke døpernes skrifter.

Om døperne spiller en meget marginal rolle ved universitetenes teologiske fakulteter i dag, så fikk de desto mer oppmerksomhet i ledende kretser på 1500-tallet. De ble sett på som en forferdelig trussel mot det hierarkisk oppbygde samfunnet, siden de stadig blir nevnt i rettsprotokoller, riksdagsvedtak, keiserlige dekret, og til og med i en annen kirkes offisielle trosbekjennelse (Augustana er trosgrunnlag for den norske statskirken selv i dag!).

Reformasjon på lokalplanet

Reformasjonen var selvsagt ikke bare en strid om ord. Den var en mangfoldig størrelse, der tvistene ble utkjempet på liv og død! I Sentral-Europa var den en bred folkelig bevegelse over lang tid. For å forstå kampen mellom de ulike kirker må vi derfor forflytte oss til lokalplanet.

Jeg har valgt det katolske Østerrike og årene like etter det keiserlige påbudet av 1528 som eksempel. Bortsett fra at man her iblant blandet lutheranere og døperne sammen, så skiller ikke situasjonen der seg særlig fra andre områder, enten de er katolske eller evangeliske.

⁹ Den augsburgske konfesjon, oversatt av Einar Molland (1964), s. 22.

¹⁰ Hubmaier, s. 76.

Hvordan kom folk i kontakt med døperne?

En mann som het Peter Schneider, var blitt arrestert som mistenkt for å være gjendøper. Under tortur blir han forhørt i Sarnthein i Østerrike. Hans bekjennelse framlegges den 17. mars 1531 for domstolen.

Peter Schneider forteller at han nylig hadde begitt seg opp til en landsby som heter Uscher sammen med sin dreng. En rekke andre menn og kvinner var også kommet dit. Blant dem var menighets-forstanderen, som het Christl von Vells. Peter Schneider forteller fra de to døgnene han var i Uscher, at de forkynte Guds ord og evangelium. Forstanderen hadde også fortalt hvordan de skulle leve, omvende seg og avstå fra å synde. Så hadde han lært dem å tro og framsi en trosbekjennelse som stort sett stemte overens med kirkens gamle trosbekjennelse. Men den torturerte Peter Schneider forsikrer innfor domstolen at han ikke med et ord har gitt seg inn på en slik lære.¹¹

Predikantene

Hvem spredte døpernes lære?

Den 12. januar 1528 var det møte i Rådet i den østerrikske byen Rattenberg. Man leste opp døper-predikanten Leonard Schiemers bekjennelse.

Leonard Schiemer var en av de mest framgangsrike evangelistene i Østerrike. Han hadde egentlig tenkt å bli prest, men reiste istedet til Mähren. Han hadde hørt om «doktor Balthasar», som holdt til i Nikolsburg i 1526–27. Hubmaier var blitt tvunget til å forlate Waldshut fordi katolikkene tok igjen makten der i desember 1525 da bondeopprøret ble knust. Men Leonard Schiemer var til å begynne med fiendtlig innstilt til Hubmaier. Han reiste til Wien og trengte seg med list inn i et hus ved Kärntnerstrasse. Der underviste den framstående døperprofeten Hans Hut.

Hans Hut var redd for at Leonard Schiemer skulle forråde døperne. Men Leonard Schiemer mente at han ikke hadde det til hensikt, han ville bare høre om deres lære. Om den var god og kom fra Gud, så ville han anta den.

Etter å ha hørt på Hans Hut i to dager om døpernes lære, lot han seg døpe. Deretter reiste han til Steyr i Ober-Österreich. Der arbeidet han som håndverker og døypte mange mennesker. Det var håndverkere, deres koner, drenger, tjenestemen-

¹¹ Quellen der Geschichte der Täufer, bind 13, s. 453f.

ter og en slottskapellan, en skolevaktmester, og til og med en borgermester og en dommer. Kalte man hans lære kjettersk, så var han beredt til å disputere når som helst med lærde menn, munkes eller prester. Han skulle gjerne la seg torturere til døde om man fant noe som stred mot Bibelen.¹²

Leonard Schiemer ble henrettet i Rattenberg i januar 1528. Det var innledningen til en mengde henrettelser av ledende døpere. Balthasar Hubmaier ble brent på bål i mars samme år. Hans hustru Elisabet ble druknet i Donau noe senere. Henrettelsen av Hubmaier vakte oppsikt i samtiden. Han hadde tross alt vært professor i teologi, prorektor ved universitetet i Ingolstadt og en kjent prest og predikant ved domkirken i Regensburg.

Leonard Schiemers skjebne og endelikt er ganske typisk for døperpredikantene. De vandret omkring i by og bygd. De fleste som ble døpt, var håndverkere, bønder, drenger og tjenestejenter, men også en og annen fra de høyere stender. Man samlet seg til møter i hemmelighet, iblant i et hjem, iblant i skogen eller på fjellet. Så ble den ene predikanten etter den andre arrestert, torturert og så henrettet. Men nye predikanter kom stadig til.

Hvordan kjenner man igjen døpere?

Forvalteren Josef Minsinger sender den 9. mars 1528 en rapport til kong Ferdinand av Böhmen om døpernes lære og kjennetegn. Han rapporterer at døperne sier at ingen kristne mennesker skal være del av øvrigheten, og at man skal ha all eiendom felles. Videre at det viktigste tegnet på døperne er at de kaller hverandre bror og søster. Når de møter en annen gjendøper, sier de «fred være med deg», og den møtende svarer «amen». Ingen holder noe skjult for den andre, og de vil ikke gjøre hverandre noe ondt. De ber for sine fiender. De vil ikke overgi sitt land eller folk eller gjøre opprør. De vil bare vise alle mennesker Guds vilje.¹³

Det er vanskelig å forstå at slike mennesker kunne forårsake et slikt voldsomt raseri blant øvrigheten og kirkene i Sentral-Europa. Forklaringen må være redselen for døpernes demokrati.

¹² Quellen, s. 53f.

¹³ Quellen, s. 115f.

Til samtalen

1 Myndighetenes redsel for baptisemen skyldes deres demokrati-syn, sier Lindberg. Er kirkelig demokrati et viktig tema i dag for våre menigheter?

2 Baptistene blir mange steder i verden også i dag kalt for vranglærere og forfulgt. Hva kan være grunnen til at slikt skjer i dag?

3 Også i vårt land betydde de lavkirkelige og frikirkelige gruppene i det forrige århundre mye for selvfølelsen hos vanlig folk og for framveksten av demokratiet, motstanden mot embetsstyret og diktatur. Kan man videreutvikle demokratiet i våre menigheter, slik at det blir et forbilde for det norske samfunn?

Baptismen idag

Det finnes nok fortsatt mennesker som tror at baptismen er en liten sekt med forskremte mennesker som er truet av utryddelse. Den oppfatningen kan man få i Skandinavia, og kanskje i det meste av Europa. Her i Nord-Europa betraktes vi vel som en del av en lang rekke små frikirker som er kommet fra USA. I Norge har jo de kristne vekkelsene stort sett skjedd innenfor rammen av den lutherske kirke i det som kalles de frivillige lutherske organisasjonene. Den eneste gruppen som har fått noe større tyngde her i landet, er pinsebevegelsen. Samlet sett er frikirkefolket en betydelig del av det vakte kristenfolket her i landet.

Men vi skal ikke glemme at vi finner baptister i de fleste land i Europa. Skaff deg en brosjyre over utbredelsen som EBF har utgitt. Du får den ved å henvende deg til Baptistenes hovedkontor på Stabekk. Det yngste samfunnet finnes i Albania, der en liten baptistgruppe på under 100 mennesker vokser fram med evangelisk glød og sosialt ansvar. De største baptistsamfunnene i Europa finnes i Storbritannia, Tyskland og Ukraina. Island og Hellas har ikke noe baptistsamfunn som er tilsluttet EBF. En kuriositet: I Italia utgir baptistenes forlag skrifter av Martin Luther! Der er samholdet ganske sterkt mellom ulike små protestantiske grupper mot den massive katolske dominansen.

Men kommer vi utenfor Europa, blir bildet et annet. Der ser man på baptismen som en selvstendig og naturlig kristendomstolkning, som mange steder er den ledende protestantiske bevegelsen. Totalt sett er det vel flere døper-kristne i verden enn lutheranere og reformerte. Om vi bare regner samfunn tilsluttet Baptistenes Verdensallianse, blir det omlag 40 millioner døpte, og minst dobbelt så mange om vi inkluderer barna. Disse finnes i 150 000 menigheter.

Forholdene som baptistmenighetene arbeider under, er svært varierende rundt om i verden. Enkelte steder er det kjempemenigheter med 10–20 000 medlemmer, med svære katedraler som gudshus, og nærmest skyskrapere som søndagsskoler. Andre steder samles de i en enkel bambushytte i skogen, eller i et lite, forfallent bedehus ytterst i havgapet. Men alle steder er de bærere av den revolusjonerende ideen at innfor Gud er vi alle prester, slik at vi må ta personlig stilling til spørsmål om tro og kirke-medlemsskap, og at alle har like mye å si fordi vi er like. Hvert år «pleier» antallet baptister i verden å øke med fra en halv til en million troende.

Til samtalen

Forsøk nå å lage en oppsummering av hva som har betydd mest for dere med dette studieheftet:

a) Historiske fakta

b) Læresetninger

c) Nytt syn på andre kristne

d) Nytt forhold til egen menighet

e) Annet

**Baptistenes
Studieråd**